

**Regesta Imperii XI Neuarbeitung:
Nová regestová edice listin Zikmunda Lucemburského
a její ediční zásady¹**

PETR ELBEL

Cílem tohoto příspěvku je představit novou regestovou edici listin a listů císaře Zikmunda Lucemburského, která je připravována pod egidou mezinárodního edičního podniku Regesta Imperii. V rámci Regest Imperii zpracoval Zikmundův regestář již v letech 1896–1900 německý historik, editor a muzikolog Wilhelm Altmann.² Jeho edice, obsahující cca 12 300 zpravidla záhlavních regestů, byla na svou dobu mimořádným počinem, vykazuje však zásadní mezery a je v mnoha ohledech zastaralá (vedle edičních zásad není již aktuální stav dochování listinného materiálu, jeho uložení a signatury, citované edice a literatura). Proto bylo před téměř deseti lety na pracovišti Regest Imperii ve Vídni pod vedením Karla Hruzy zahájeno postupné doplňování Altmannovy edice, během něžž zřetelně vyvstala potřeba komplexního nového zpracování.

Původním plánem v roce 2004 bylo doplnění uherského listinného materiálu pro dobu po Zikmundově první volbě římským králem (20. září 1410), který Wilhelm Altmann záměrně ponechával stranou, jakož i chybějících listin z českých a moravských archivů. Zikmundovy uherské listiny měly být zpřístupněny formou překladu maďarských regestů z edice *Zsigmondkori oklevéltár*³ s tím, že

¹ Příspěvek vznikl v rámci projektu GA ČR P405/11/0639 *Listiny císaře Zikmunda pro české příjemce: tradice a inovace v pozdně středověké diplomacie*, řešeného na Ústavu pomocných věd historických a archivnictví Masarykovy univerzity, pracoviště Regesta Imperii, pobočka Brno – Listiny císaře Zikmunda. Autor děkuje za pročetí příspěvku vydavateli řady *Regesta Imperii XI – Neubearbeitung*, dr. Karlu Hruzovi (Wien), a dále za četné připomínky svým kolegům z pracoviště Regesta Imperii, pobočka Brno: dr. Přemyslu Barovi, dr. Stanislavu Bártovi a dr. Lukáši Reitingerovi.

² J. F. Böhrer, *Regesta Imperii, XI. Die Urkunden Kaiser Sigmunds 1410–1437*, 1–2, ed. Wilhelm ALTMANN, Innsbruck 1896–1900 (dále jen RI XI/1–2). K Altmannově osobnosti srov. Philipp LOSCH, *Wilhelm Altmann*, in: *Neue Deutsche Biographie*, I., Berlin 1953, s. 226–227. Sluší se alespoň připomenout, že Altmann byl rovněž editorem nejvýznamnější kroniky Zikmundovy vlády *Eberhart Windeckes Denkwürdigkeiten zur Geschichte des Zeitalters Kaiser Sigmunds*, ed. W. ALTMANN, Berlin 1893.

³ *Zsigmondkori oklevéltár*, I.–XII., ed. Elemér MÁLYUSZ – Iván BORSA – Norbert C. TÓTH – Tibor NEUMANN – Bálint LAKATOS, Budapest 1951–2013. Tato edice prozatím dospěla k roku 1425; na materiálu z dalších let se pracuje.

tyto přeložené registry měly být se souhlasem Maďarské akademie věd publikovány v internetové databázi *RI-online*.⁴ Naproti tomu měly být u Altmanna chybějící listiny z českých a moravských archivů zpřístupněny ve formě nových náhradních registů, přičemž vedle databáze *RI-online* se od počátku myslelo také na tištěnou publikaci – dodatkový sešit k RI XI.

V průběhu archivního výzkumu v České republice však vyšlo najevo několik skutečností, které vedly k přehodnocení původního záměru: jednak překvapivý rozsah dodatků (počet listin se oproti Altmannovi podařilo více než zdvojnásobit), jednak naprostá nedostatečnost Altmannových registů a četné chyby v českých osobních i místních jménech a realiiích.⁵ Zatímco editorky Zikmundových listin z oblasti historických Uher setrvávají u publikování v databázi *RI-online* (byť prosté překlady maďarských registů do němčiny byly nakonec kvůli značné formální odlišnosti oproti edičnímu úzu Regest Imperii výrazně přepracovány), bylo rozhodnuto zahájit pro české země, a pak i pro celou Svatou říši římskou a ostatní Evropu nové zpracování Altmannovy edice podle archivů a knihoven na základě regionálního principu, tedy tak, jak jsou dnes vydávány registry císařů Ludvíka Bavora⁶ a Friedricha III.⁷

⁴ <http://www.regesta-imperii.de> (citováno 01/2014). Zde byla nejprve zveřejněna úvodní studie Márta KONDOR, *Zsigmondkori oklévéltár* (http://www.regesta-imperii.de/fileadmin/user_upload/downloads/ZsO.pdf; citováno 01/2014), osvětující dějiny této maďarské edice, ale také mj. kritéria, podle nichž jsou vybírány maďarské registry k překladu (z edice *Zsigmondkori oklévéltár* nejsou totiž překládány všechny listiny, jejichž vydavatelem formálně byl Zikmund; stranou jsou ponechány především listiny, které Zikmundovým jménem vydávali úředníci královských soudů, a to i v době jeho nepřítomnosti v zemi). Nově byl zveřejněn první „sešit“ registů pro období od Zikmundovy první volby římským králem 20. září 1410 do 30. června 1411: J. F. Böhmer, *Regesta Imperii, XI. Regesten Kaiser Sigismunds (1410–1437) nach Archiven und Bibliotheken geordnet. Herausgegeben von Karel Hruza. Online-Supplement: Die Urkunden und Briefe aus dem Ungarischen Staatsarchiv zu Budapest in Auswahl, 1. Lieferung: 1410 Oktober 6 – 1411 Juni 29*, nach dem *Zsigmondkori oklévéltár* übersetzt und neubearbeitet von Márta KONDOR und Anna JAGOŠOVÁ, Wien 2014 (http://www.regesta-imperii.de/fileadmin/user_upload/downloads/ri_xi_online-supplement.pdf; citováno 04/2014; dále jen RI XI., NB/Online-Suppl. 1). Další „sešity“ budou zveřejněny během roku 2014 a 2015.

⁵ Ve stati S. Bárty (viz níže) je obojí ilustrováno na konkrétním příkladu z editorské praxe.

⁶ *Regesten Kaiser Ludwigs des Bayern (1314–1347). Nach Archiven und Bibliotheken geordnet. Herausgegeben von Peter Acht – Michael Menzel*, Heft 1–9, ed. Johannes WETZEL u. a., Köln – Wien – Weimar 1991–2012.

⁷ *Regesten Kaiser Friedrichs III. (1440–1493). Nach Archiven und Bibliotheken geordnet. Herausgegeben von Heinrich Koller – Alois Niederstätter – Paul-Joachim Heinig* [od sešitu 28: *Begründet von Heinrich Koller, herausgegeben von Paul-Joachim Heinig – Christian Lackner – Alois Niederstätter*], Heft 1–30, ed. Heinrich KOLLER u. a., Köln–Wien–Weimar 1982–2014. Další svazky jsou v tisku či v přípravě.

V letech 2004–2010 pracoval na českém materiálu jediný pracovník (Petr Elbel), který provedl archivní výzkum v České republice mimo Prahu, kde byly rešerše pouze zahájeny, a odevzdal do tisku první svazek *Regesta Imperii XI – Neubearbeitung*, obsahující 187 registů listin z archivů a knihoven na Moravě a v Českém Slezsku, který pak vyšel v roce 2012.⁸ Od 1. ledna 2011 byla zřízena pobočka edičního podniku Regesta Imperii na Masarykově univerzitě v Brně a vydávání Zikmundových registů se zde v rámci projektu financovaného Grantovou agenturou České republiky ujali tři, od roku 2013 pak čtyři odborní pracovníci (Petr Elbel, Přemysl Bar, Stanislav Bárta, Lukáš Reitingner).⁹ V současné době je ve Vídni dokončován svazek s listinami Zikmunda Lucemburského z archivních fondů Horní a Dolní Lužice, zatímco v Brně jsou paralelně připravovány další svazky s materiálem z českých zemí. Ve fázi korektur se nachází dva svazky, obsahující materiál ze západo-, severo- a východočeských archivů (180 registů)¹⁰ resp. z jihočeských archivů a knihoven (250 registů).¹¹

Vedle toho je zpracováván materiál z pražských a středočeských archivů a knihoven (ca. 1300 registů).¹² Po dokončení příslušných registů budou ode-

⁸ J. F. Böhmer, *Regesta Imperii, XI. Regesten Kaiser Sigismunds (1410–1437) nach Archiven und Bibliotheken geordnet. Herausgegeben von Karel Hruza, 1. Die Urkunden und Briefe aus den Archiven und Bibliotheken Mährens und Tschechisch-Schlesiens*, ed. Petr ELBEL, Wien–Köln–Weimar 2012 (dále jen RI XI., NB 1). Svazek je přístupný také online na stránkách nakladatelství Böhlau: http://boehlau.at/download/162910/978-3-205-78762-4_1_Open-Access.pdf (citováno 01/2014).

⁹ Základní údaje o projektu viz v pozn. č. 1; podrobnější představení projektu viz internetové stránky brněnské pobočky Regest Imperii: <http://www.phil.muni.cz/wrib/home/projekt-gacr-c-p405-11-0639-2013-uvod> (citováno 01/2014).

¹⁰ J. F. Böhmer, *Regesta Imperii, XI. Regesten Kaiser Sigismunds (1410–1437) nach Archiven und Bibliotheken geordnet. Herausgegeben von Karel Hruza, 2. Die Urkunden und Briefe aus den Archiven und Bibliotheken West-, Nord- und Ostböhmens*, ed. Petr ELBEL – Stanislav BARTA – Přemysl BAR – Lukáš REITINGER (rukopis ve fázi odborného lektorátu, vyjde ve Vídni v roce 2016).

¹¹ J. F. Böhmer, *Regesta Imperii, XI. Regesten Kaiser Sigismunds (1410–1437) nach Archiven und Bibliotheken geordnet. Herausgegeben von Karel Hruza, 3. Die Urkunden und Briefe aus den Archiven und Bibliotheken Südböhmens*, ed. Petr ELBEL – Přemysl BAR – Stanislav BARTA – Lukáš REITINGER (rukopis ve fázi odborného lektorátu, vyjde ve Vídni v roce 2016).

¹² Středočeské archivy budou spojeny s pražskými v jednom svazku především proto, že jsou téměř všechny součástí Státního oblastního archivu v Praze (konkrétně se Zikmundovy listiny zachovaly ve státních okresních archívech v Kutné Hoře, Kolíně, Mělnice a Nymburce se sídlem v Lysé nad Labem). Vlastně jedinou výjimku mimo strukturu SOA Praha představuje Lobkowiczská knihovna na zámku v Nelahozevsi, v níž je uložen jediný svazek Zikmundových českých královských register (sign. VI F b 19). Vzhledem k tomu, že tato registra

vzdány do tisku chronologicky vymezené dílčí svazky, které budou patrně tři.¹³ Tyto „pražské“ svazky budou sice poněkud objemnější, než předchozí tři z regionálních archivů, ne však tak výrazně, jak by napovídala počet regestů; téměř polovina „pražských“ regestů je totiž sestavována na základě register zápisů z let 1453–1454, resp. na základě ještě stručnějších výpisků z nedochovaných svazků českých register Zikmunda Lucemburského.¹⁴ V delším výhledu by se vídeňské pracoviště mělo vedle pokračování překladu uherských regestů zaměřit na zpracování rakouských archivních fondů; brněnské pracoviště pak plánuje zpracování archivů a knihoven v Polsku a v Bavorsku, případně i v dalších německých spolkových zemích. Vše pochopitelně závisí na získání grantových či jiných finančních prostředků.

Tolik k celkové koncepci a rozvržení projektu. Následující řádky budou věnovány směrnicím pro zpracování regestů Zikmundových listin. Ty v zásadě vycházejí z interních směrnic pro zpracování regestů Friedricha III., užívá-

mají celozemský resp. korunní význam, jeví se jejich zařazení do pražského svazku vhodnější i po stránce obsahové.

¹³ V současné době (leden 2014) bylo zpracováno cca 620 regestů z pražských a středočeských archivů, dalších minimálně cca 680 dosud chybí. Při podání žádosti o výše uvedený grantový projekt GA ČR P405/11/0639 bylo odhadováno, že v pražském svazku bude cca 820 regestů; středočeský materiál, tj. cca 100 regestů, měl být původně součástí západočeského svazku (viz předchozí poznámku). Vzhledem k četným objevům v pražských archivech (minimálně cca 380 regestů) nebude možné dokončit regesty z pražských a středočeských archivů na konci roku 2014, jak bylo původně plánováno. Protože při zpracovávání regestů bylo od počátku postupováno po jednotlivých fondech a tematických celcích (např. S. Bárta primárně regestoval zástavní listiny, kterým věnuje rozsáhlý doprovodný výzkum), není už možné zpracovávat chronologické svazky z pražských a středočeských archivů postupně. Proto budou odevzdány do tisku v podstatě současně, po dokončení všech regestů. Jako reálný termín odevzdání do tisku se jeví konec roku 2016; vyjít by pak měly během let 2017–2018.

¹⁴ Jak známo, registra zápisů z let 1453–1454 vydal už František Palacký (*Archiv český čili staré písemné památky české i moravské*, ed. František PALACKÝ, I., Praha 1840, s. 493–546; II., Praha 1842, s. 175–208, 443–481; k tomuto prameni srov. Karel BERÁNEK – Věra BERÁNKOVÁ, *Zur Tätigkeit einer in den Jahren 1453–1454 zur Revision von Pfandurkunden in Böhmen eingesetzten Kommission*, FD 2, 1976, s. 187–197) a Wilhelm Altmann je z Palackého edice důsledně recipoval. Výpisky z královských register publikoval nejprve z malé části Jaromír ČELAKOVSKÝ, *O domácích a cizích registrech, zvláště o registrech české a jiných rakouských dvorských kanceláří*, RKČSN VII/3, Praha 1890; převážnou část vydal pak August Sedláček (*Zbytky register králův Římských a Českých z let 1361–1480*, ed. August SEDLÁČEK, HA 39, Praha 1914) a drobné dodatky k Sedláčkově edici publikoval ještě Josef PELIKÁN, *Příspěvek k zástavám krále Zikmunda*, ČSPS 54, 1946, s. 27–37. Altmann měl k dispozici pouze Čelakovského edici, téměř 200 Zikmundových listin dochovaných ve formě stručných regestů ve výpiscích z královských register tedy neznal.

ných na rakouském pracovišti Regest Imperii, oproti nim však obsahují některé podstatné odchylky. Nejprve stručně ke kritériím výběru listin. Do edice *Regesta Imperii XI – Neubearbeitung* zařazujeme všechny listiny, kde Zikmund vystupuje jako vydavatel, případně jeden z vydavatelů nebo alespoň pečtitelů. Vedle toho však zařazujeme ve stopách Wilhelma Altmanna i takové listiny, kde Zikmund není vydavatelem ani pečtitelem, nicméně je jednou ze sporných či smluvních stran (typickým příkladem jsou např. rozhodčí výroky či různé smlouvy, kde jako vydavatelé vystupují stranami volení rozhodci resp. smluvcí).¹⁵ Podobně zařazujeme také Zikmundova právní pořízení zlistiněná veřejnými notáři, avšak takové případy jsou v našem materiálu vzácné (častěji se vyskytují např. v Itálii).¹⁶ Listiny či notářské instrumenty, kde Zikmund není vydavatelem ani pečtitelem, jsou opatřeny písmenkem a (resp. b, c, d atd.) a zařazeny za poslední Zikmundovu listinu téhož data, resp. za listinu s nejbližším datem vydání.

Do regestové edice přirozeně zahrnujeme listiny s různou formou dochování, tedy originály, ověřené i prosté opisy, zápisy v kancelářských registrech a koncepty. V ojedinělých případech zařazujeme i formulářové kusy, a sice tehdy, když jsou (s nejvyšší pravděpodobností) založeny na vydané listině či alespoň konceptu a uvádějí alespoň jméno příjemce, příp. i další jména a geografická označení, datum atd.¹⁷ V českých archivech je formulářových sbírek

¹⁵ Srov. např. RI XI., NB 1, č. 163. V jihočeském svazku je takových listin několik; ještě více jich je jich pak obsaženo v pražském materiálu.

¹⁶ 16. ledna 1419 vyhotovil v Linci veřejný notář Johannes Luchini de Canucius z Cremony notářský instrument, jenž obsahuje Zikmundovou odpověď poselstvu Václava IV. Instrument se dochoval v Národním archivu Praha, fond Archiv Koruny české, inv. č. 1471. Vydal jej Franz Martin PELZEL, *Lebensgeschichte des Römischen und Böhmisches Königs Wenceslaus. Zweiter Theil, enthält die Jahre 1395–1419, nebst einem Urkundenbuche von hundert-sechzehn jetzt erst gedruckten Diplomen, Briefen und Akten*, Prag 1790, s. 169–171, č. 250; stručný regest viz RI XI/1, č. 3795a.

¹⁷ Pro představu uvádíme, jaký je poměr jednotlivých forem dochování v už zpracovaných třech svazcích. V „moravském“ svazku (RI XI., NB 1) bylo regestováno celkem 186 Zikmundových listin, z toho 86 originálních listin (46%) a 19 v MZA Brno uložených černobílých fotografií originálních listin z lichtenštejnského archivu ve Vídni (10%), deset současných resp. středověkých (do cca 1500) opisů listin (5,5%), 15 novověkých opisů listin (8%), pět starých regestů v archivních repertářiích apod. (3%), dvě fotografie soudobých kopií (1%); celkem 49 deperdit činí 26,5 % z celku. – V „západočeském“ svazku (RI XI., NB 2) bylo regestováno 170 Zikmundových listin, z toho 72 originálů (43%) a jedna fotografie originálu (0,5%), 28 soudobých resp. středověkých opisů (17%), 28 novověkých opisů (17%), jeden tisk (0,5%), pět starých regestů (3%), 35 deperdit (19%). Vedle toho bylo do svazku zahrnuto ještě 10 listinných falz (9 domnělých originálů a jeden soudobý opis falza). – V „jihočeském“ svazku (RI XI., NB 3) bylo regestováno 229 Zikmundových listin, a sice 117 originálů (51%),

s materiálem Zikmundových listin minimum.¹⁸ Více se jich zachovalo např. v Rakousku a zde především ve Vídni, kde je nutno zmínit především tzv. svazek D říšských register, jenž je ve skutečnosti obsáhlou formulářovou sbírkou ze Zikmundovy kanceláře.¹⁹ Editujeme rovněž listiny, dochované již pouze ve formě starého regestu, jako např. ve výše zmíněných výpiscích z nezachovaných královských register, v registrech zastavených statků pro Čechy z let 1453–1454 a pro Moravu z roku 1459, či v nejrůznějších starých archivních repertářiích.

Tím se dostávám k otázce deperdit, která se pokoušíme zachytit a v mezích možnosti rekonstruovat. Výsledkem je zpravidla záhlavní regist, k němuž ovšem připojujeme obsáhlejší komentář. Deperdita jsou buď přímo zmíněna v jiných listinách Zikmunda Lucemburského či dalších vydavatelů, ve dvorských či zemských deskách, městských knihách, účtech a výjimečně také v kronikách a análech, anebo sice přímo zmíněna nejsou, ale jejich existence je z písemných pramenů dovoditelná – jako příklad lze uvést předpoklad existence lenní listiny na základě lenního reverzu. U takovýchto předpoklá-

20 soudobých resp. středověkých opisů (8,5%), 29 novověkých opisů a tisků (12,5%), tři staré registry (1%), 60 deperdit (26%). Vedle toho bylo do svazku zařazeno ještě 21 falz Zikmundových listin (domnělých originálů či soudobých opisů).

¹⁸ V prvních třech zpracovaných svazcích přichází v úvahu jediný rukopis – dnes ztracený kodex z majetku Waltera Dolcha, knihovníka broumovského mecenáše a sběratele Eduarda Langera, obsahující formulářovou sbírku převážně s písemnostmi z kanceláře Václava IV., ale také několika listinami Zikmunda Lucemburského. Po úmrtí Waltera Dolcha v první světové válce stopy po kodexu mizí, opisy či obsáhlé registry v něm obsažených listin si nicméně pořídil Bertold Bretholz a dochovaly se v jeho pozůstalosti v MZA Brno, fond G 37 Bretholz Berthold, kart. 16. V „moravském“ svazku (RI XI., NB 1) nebyl tento Bretholzův opis zohledněn, přestože by sem podle níže nastíněných směrnic patřil. Proto byly zde obsažené Zikmundovy listiny posléze zahrnuty do svazku s materiálem ze západních, severních a východních Čech (RI XI., NB 2) a několik kusů bude zařazeno do připravovaných „pražských“ svazků. Podobná formulářová sbírka s písemnostmi Václava IV. a několika kusy Zikmunda Lucemburského, vzniklá na základě společné předlohy se totiž dochovala ještě v rukopise ze druhé poloviny 15. století v Knihovně NM Praha, sign. VIII G 13. Většina Zikmundových listin z Bretholzova opisu sice v pražském rukopisu chybí. Nicméně ty Zikmundovy listiny, které se dochovaly jak v Bretholzově opisu Dolchova rukopisu, tak v pražském muzejním rukopisu, budou – podle níže uvedeného pravidla, že starší dochování má přednost – zařazeny do „pražských“ svazků. O obou rukopisech viz Ivan HLAVÁČEK, *Studie k diplomatice Václava IV.*, VII. *Dvě formulářové sbírky s Václavovými písemnostmi*, SAP 13, 1963, s. 146–168.

¹⁹ Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien, Reichsregister D. Rukopisu se věnoval Erich Forstreiter v rámci kvalifikační práce na vídeňském Institutu für österreichische Geschichtsforschung, která je dnes bohužel neznámá. Nutno podotknout, že Wilhelm Altmann v RI XI. tento rukopis z větší části vytěžil, alespoň pokud jde o Zikmundovy listiny.

daných deperdit v komentáři vždy uvádíme, že existence listiny není explicitně doložena a můžeme ji na základě dobové diplomatické a právní praxe pouze předpokládat.

Shromážděný materiál se samozřejmě v různých archivech dubluje či multiplikuje. List dochovaný v originálu v Třeboni je např. často v prostém opise dochován i ve sbírkách opisů Archivu Národního muzea či Moravského zemského archivu, městská a klášterní privilegia bývají zpravidla dochována v ověřených opisech ve fondech Česká dvorská kancelář a Stará manipulace v Národním archivu a navíc v prostém opise v Topografické sbírce Archivu Národního muzea atd. Tato mnohočetná dochování samozřejmě komplikují rozdělení materiálu do jednotlivých regionálně vymezených svazků. Zatímco u registů Friedricha III. je nové dochování téže listiny vždy znovu registováno, i když už byl v některém svazku zpracován regist téže listiny a to i na základě originálu, u nového zpracování Zikmundových registů byla minimálně pro svazky z českých zemí zpracovávané paralelně stejným editorským kolektivem přijata zásada, že každá listina je zařazena jen jednou a to vždy tam, kde se nachází nejlepší dochování.²⁰ Je však jasné, že pokud bude řada *Regesta Imperii XI – Neubearbeitung* v budoucnu pokračovat, nebude dlouhodobě možné se multiplikování registů vyhnout.

Od kritérií výběru se nyní přesunme k technice zpracování registů. Jak je dnes u edičního projektu Regesta Imperii zvykem, jsou zpracovávány německé náhradní registry (*Vollregesten*), obsahující veškeré věcné informace z listiny.²¹ Z tohoto pravidla se činí jediná výjimka: když listina obsahuje inserované listiny jiných vydavatelů a tyto již byly někdy vydány, jsou zde zpřístupněny pouze formou záhlavních registů. Pokud však inserované listiny vydány nebyly, anebo je znalost jejich obsahu nezbytná pro pochopení Zikmundovy listiny, jsou také ony zpřístupněny formou obsáhlejšího či náhradního registu.²²

Určitým specifickým nového zpracování registů Zikmunda Lucemburského oproti jiným řadám Regest Imperii je skutečnost, že kromě veškerých

²⁰ K aplikaci této zásady na konkrétním materiálu viz výše pozn. 18.

²¹ Bylo by na místě zvážit, zda není vhodnější v české diplomatické terminologii používat místo termínu „náhradní regist“ doslovný překlad německého termínu *Vollregist*, tedy „úplný regist“, protože i náhradní regist je vždy pouze registem – obsahovým výtahem z listiny, který nikdy zcela nenahradí diplomatářovou edici. Regist nicméně může být při všech nedostacích této formy edičního zpřístupnění úplný v tom smyslu, že přináší veškeré věcné informace z listiny.

²² Arengu a různé další formulářové části u listin jiných vydavatelů nezohledňujeme.

věcných informací obsahují i některé formulářové části a obraty. Právě řečené příliš neplatí o úvodním protokolu, z něhož je vypuštěna invocace, intitulace (která je v duchu dosavadních zvyklostí edičního podniku RI vyjádřena pouze zkratkou Kg. S. resp. po císařské korunovaci K. S.)²³ i salutace. Inskripce je v regestu zachována přinejmenším do té míry, že z (téměř) každého regestu jasně vyplývá, kdo je příjemcem listiny (v některých listinách je jméno příjemce zmíněno právě v inskripci).

Pokud se nyní podíváme na kontext a jeho části, liší se nové zpracování Zikmundových regestů od ostatních svazků RI nejvíce tím, že arenga je citována *in extenso*, a sice v závěru regestu. Podle našeho názoru nelze tuto část listiny smysluplně regestovat, pro historické bádání je zajímavá pouze ve svém původním znění. U Zikmunda vykazují arengy značnou variabilitu a slohové bohatství a vzhledem k Zikmundovým univerzalistickým ambicím, aktivní církevní politice a jeho boji proti husitské „herezi“ představují důležitý historický pramen.²⁴ Promulgace není na rozdíl od arengy v regestu zohledněna. Zvláštní případ představují pouze nepříliš časté Zikmundovy listiny, které bychom mohli zařadit do kategorie listin dokazovacích (*Beweisurkunde*). V nich po promulgaci následuje pouze narace, popisující určitý, nezávisle na listině proběhlý právní úkon; naproti tomu dispozice s dispozič-

²³ Pokud titulatura Zikmunda Lucemburského obsahuje nějaké zvláštnosti či odchylky od běžné praxe, je na to poukázáno v poznámce pod čarou resp. v komentáři (jedná-li se o odchylku, zasluhující zevrubnější vysvětlení). Intitulace je komentována také u různých pozdních opisů, v nichž bývá Zikmundova titulatura někdy značně porušena. Vhodný příklad představuje značně zkomolená intitulace znakového privilegia pro Mohelno z 25. července 1417, Kostnice, znějící: „Wir Sigmund von Gottes gnaden Behmischer künig z[u alle]n zeiten mehrer des Römischen reichs und den Ungern, Dalmanen, Grauen zegin“ místo roku 1417 obvyklé intitulace „wir Sigmund von Gottes Gnaden Römischer König zu allen Zeiten Mehrer des Reiches und zu Ungarn, Dalmatien, Kroatien etc. König“ – viz RI XI., NB 1, č. 5; podrobně k této listině viz Andreas ZAJIC – Petr ELBEL, *Wappenmarkt und Marktwappen. Diplomatische und personengeschichtliche Überlegungen zum Wappenbrief König Sigismunds für Mohelno aus der Zeit des Konstanzer Konzils. Mit einem Quellenanhang*, in: Kaiser Sigismund (1368–1437). Zur Herrschaftspraxis eines europäischen Monarchen, red. Karel Hruza – Alexandra Kaar, FKPGM 31, Wien–Köln–Weimar 2012, s. 301–364.

²⁴ Spíše okrajově se Zikmundovým arengám v rámci svého široce pojatého výzkumu věnoval již Heinrich FICHTENAU, *Arenga. Spätantike und Mittelalter im Spiegel von Urkundenformeln*, Graz–Köln 1957, s. 157–191 (kapitola IV: *Arengen des Spätmittelalters*). Ve vztahu k Zikmundově protihusitské propagandě si této listinné formule povšiml Přemysl BAR, *Antihussitische Propaganda König Sigismunds während des ersten und zweiten Hussitenkreuzzuges*, in: *Zwischen Feinden und Freunden. Kommunikation im spätmittelalterlichen Krieg*, red. Petr Elbel – Alexandra Kaar – Robert Novotný, Wien–Köln–Weimar 2016, v tisku.

ními slovesy chybí. U takových listin pak v regestu na místě dispozičního slovesa užíváme obvyklé promulgační sloveso *bekennen* (nahrazující obvyklý pleonasmus „bekenen und tun kund ofentlich mit disem brief“).²⁵

Způsob regestování narace je různý podle její délky a obsahu. Pokud narace obsahuje pouze stručný odkaz na příjemce či petenta a jejich dosavadní zásluhy, případně ještě kratší či delší petiční formuli, která se obsahově a často i formulačně překrývá s dispozicí listiny, je v regestu zpravidla vtělena do jedné či několika vedlejších vět. U obsáhlejších narácí je však jejich obsah zprostředkovan v celém odstavci či v několika odstavcích, zařazených hned za zkrácenou intitulaci (Kg. S. resp. K. S.). V písemnostech Zikmundovy uherské kanceláře se někdy vyskytují velmi dlouhé narace, které obsírně a s využitím četných literárních prvků popisují zásluhy příjemce ve vztahu k panovníkovi zpravidla v delším časovém horizontu.²⁶ V listinné produkci říšské kanceláře se takto obsáhle a literárně hodnotné narace vyskytují jen ojediněle. V listinném materiálu z českých zemí lze zmínit především Zikmundovu „Zlatou bulu“ pro Plzeň z 19. srpna 1434, anebo některé Zikmundovy listiny pro Kašpara Šlika, které ovšem ve shodě s většinou dosavadního bádání považujeme za Šlikova (kancelářská) falza.²⁷ Při regestování narácí tohoto typu je potřeba maximálně zachovat dikci listiny včetně případných literárních figur, biblických a antických aluzí atd. Pokud narace dosud nebyla někde *in extenso* vydána, lze některé zajímavé pasáže ocitovat.

Jádrem naprosté většiny listin je přirozené dispozice, což se odráží i ve skladbě regestu, kde dispozice zpravidla zaujímá nejvíce prostoru. Jádrem dispozice je dispoziční sloveso, případně více dispozičních sloves, a to buď kumulovaných vedle sebe, anebo rozdělených do jednotlivých bodů dispozice. Regest by měl zachytit všechna dispoziční slovesa s tím, že dispoziční slo-

²⁵ Typickým příkladem Zikmundových dokazovacích listin jsou dlužní úpisy, vydané panovníkem jeho věřitelům běžně i na dluhy, vzniklé v delším časovém horizontu. Tyto dlužní úpisy ovšem často obsahují závazek panovníka splatit dluh v určitém termínu či termínech, resp. upravují zajištění dluhu zástavou, a pak již obsahují dispozici i příslušná dispoziční slovesa. Jiným příkladem dokazovacích listin Zikmunda Lucemburského jsou např. testáty o pasování na rytíře či o provedení jiných rituálních úkonů.

²⁶ O narácích Zikmundových listin vyhotovených uherskou kanceláří srov. Daniela DVOŘÁKOVÁ, *Aspekte der Narrationen der Schenkungsurkunden Sigismunds für ungarische Adelige*, in: *Kaiser Sigismund (1368–1437). Zur Herrschaftspraxis*, s. 235–244.

²⁷ K tomu srov. P. ELBEL – A. ZAJIC, *Die zwei Körper des Kanzlers? Die „reale“ und die „virtuelle“ Karriere Kaspar Schlicks unter König und Kaiser Sigismund – Epilegomena zu einem alten Forschungsthema*, I., MHB 15, 2012, 2, s. 47–143; II., MHB 16, 2013, 1, s. 55–212; III., MHB 16, 2013, 2, s. 73–157, kde je zhodnocena starší literatura.

veso či slovesa (pokud má dispozice více ustanovení, tak dispoziční sloveso či slovesa z prvního „bodu“), jsou ve shodě s tradicemi Regest Imperii kladena na začátek regestu, a to hned za zkratku Kg. S. (K. S.), resp. za naraci, je-li tato jako samostatný odstavec předřazena zbytku regestu (viz výše). Dispoziční slovesa jsou uváděna v moderním jazyce, a pokud je v listině kumulováno několik pleonasmů vedle sebe, je vybráno jedno či dvě výstižná dispoziční slovesa; v závorce je však nutno ocitovat všechna dispoziční slovesa ve znění listiny.²⁸

Vedle veškerých věcných informací jsou z dispozice do regestu přejímány také některé formulářové obraty, v tom především pertinenciální formule, a to i tehdy, když se jedná o typizovanou pertinenciální formuli bez zřetelné vazby k lokálním reáliím. Redukovány jsou pouze zřetelné pleonasmy (některá latinská, raně novohornoněmecká či staročeská synonyma, objevující se běžně v pertinenciálních formulích, lze ostatně do moderní němčiny přeložit jediným výrazem).

Do regestu je dále vždy přejímána sankce, často uvozená příkazem královským úředníkům a poddaným (jejich skladba je v regestu vždy reprodukována, byť se i zde často jedná o typizované formule), aby respektovali danou listinu, anebo vykonali určité v listině předepsané kroky, na což navazuje hrozba peněžní pokuty či upadnutí v nemilost panovníka (obojí je v regestu uvedeno). Naproti tomu koroborace není ve vlastním registovém textu zohledněna. Pouze pokud na listině chybí pečeť, resp. pokud je listina dochována jen v opise, je koroborace využita v rámci popisu listiny pro určení chybějící pečeti. Na stejném místě v popisu listiny je koroborace citována rovněž v případech, že obsahuje některá netypická ustanovení – např. zdůvodnění použití uherské pečeti místo pečeti říšské apod.²⁹

²⁸ Pro úplnost je ještě nutno připomenout, že dispoziční slovesa se v dispozici zpravidla opakují v perfektu i v přítentu, přičemž tvary v perfektu jsou zřejmě reliktem starší vývojové fáze diplomatiky s tehdy převažujícími dokazovacími listinami. Vzhledem k tomu, že naprostá většina Zikmundových listin jsou listiny dispoziční, jsou do regestu přejímány pouze tvary dispozičních sloves v přítentu a pouze tyto jsou také citovány v kulatých závorkách. Výjimku představují ojedinělé případy, kdy se v perfektu a přítentu objevuje odlišné dispoziční sloveso. Pak jsou do regestu pochopitelně převzata resp. v závorkách citována obě tato slovesa.

²⁹ Srov. RI XI., NB 1, č. 25: „harum nostrarum, quibus sigillum nostrum appensum est, testimonio litterarum, quas dum nobis in specie fuerint reportate, sigillo nostro maiori imperiali faciemus communiri“; tamtéž, č. 98: „versigelt mit unserm kuniglichen ungerischen anhangendem insigel, des wir yetz umb abwesung unsers Römischen kuniglichen insigels hie ran gebruchen“.

Eschatokol je do regestu pojímán následovně. Subskripce – ať už jde o monogram, svědečnou řadu či kancelářské poznámky – je do regestu pochopitelně převzata, a sice za vlastním textem regestu v příslušných rubrikách (Signumzeile, Zeugen, Kanzleivermerk recto – tj. relačně/konceptní poznámky, Kanzleivermerk verso – tj. registraturní poznámky;³⁰ některé další prvky obsahuje subskripce uherských privilegií³¹). Datace je pro změnu rozvedena v hlavičce regestu, kde se nejprve nachází převedené datum a místo vydání listiny, poté paleografický přepis místa vydání, paleografický přepis denního data a konečně roky vlády (v pořadí uherské, římské, české a po 1433 císařské roky vlády). Aprekace se u Zikmundových listin – pokud je nám známo – nevyskytuje. Pokud by se někde objevila, nebyla by pojata do textu regestu, ale bylo by na ni upozorněno v komentáři.

Poměrně specifický je způsob registování mandátů, listů či různých „propagandistických“ písemností – u Zikmunda poměrně častých.³² U tohoto typu diplomatického materiálu se regist na rozdíl od listin často blíží parafrázi dané písemnosti. Vynechávány jsou opět především zřetelné pleonasmy.

Každý regist dále obsahuje základní diplomatický popis listiny či listu v pořadí: forma dochování, u originálů pak psací látka, jazyk listiny, způsob zpečetění a užitý pečetní typář;³³ případně údaj o poškození či proříznutí lis-

³⁰ Ke kancelářským poznámkám Zikmundových listin srov. Erich FORSTREITER, *Die deutsche Reichskanzlei und deren Nebenzweige Kaiser Sigmunds von Luxemburg*, strojopis disertace, Wien 1924, exkurs *Die Kanzleiunterfertigungen in der Deutschen Reichskanzlei Kaiser Sigmunds* (s vlastní paginací, s. 1–22). Forstreiterův výklad je sice materiálově cenný, interpretačně však již dost zastaralý. Podstatně zdařilejší typologizaci a diplomaticko-historickou interpretaci kancelářských poznámek na listinách Václava IV. podal Ivan HLAVÁČEK, *Das Urkunden- und Kanzleiwesen des böhmischen und römischen Königs Wenzel (IV.) 1376–1419. Ein Beitrag zur spätmittelalterlichen Diplomatik*, MGH, Schriften 23, Stuttgart 1970, s. 239–261; Hlaváčkovy závěry lze zřejmě z větší části vztáhnout i na Zikmundovu dobu. Za Zikmundovy vlády se však setkáváme ještě s kancelářskými poznámkami uherských kancelářů, k nimž naposledy Márta KONDOR, *Die Urkundenausstellung der zentralen Ausfertigungsorgane und der Kurialgerichte in Ungarn während der ersten Hälfte des 15. Jahrhunderts. Bemerkungen zu den Regesten der an ungarischen Kanzleien ausgefertigten Urkunden König und Kaiser Sigismunds*, AD 55, 2009, s. 191–224, zde s. 211–214.

³¹ Subskripce privilegií z uherské kanceláře obsahuje obvykle formuli datum-per-manus a seznam baronů a prelátů uherského království, který nesmí být zaměňován se svědečnou řadou – k jeho podobě a funkci srov. M. KONDOR, *Die Urkundenausstellung*, s. 220–221.

³² K vymezení a typologii „propagandistických“ písemností Zikmunda Lucemburského viz P. BAR, *Antihussitische Propaganda*, v tisku.

³³ Typologii Zikmundových pečeti publikoval již Otto von POSSE, *Die Siegel der deutschen Könige und Kaiser, II. Von Karl IV. bis Friedrich III. Mittelalterliche Fälschungen, Landfriedensiegel*, Dresden 1910, s. 7–10, resp. tab. 12–18. Naposledy byly téměř všechny typy Zik-

tiny. Následuje aktuální archivní signatura a po ní zjištěné ověřené i prosté opisy dané listiny včetně aktuálních archivních signatur. Pokud jde o evidenci dalších dochování, neusilujeme o úplnost, která je ostatně u listinného materiálu 15. století sotva možná. Dalšími součástmi regestu jsou údaje o dostupných edicích a (tištěných) regestech a odkazy na literaturu. Zatímco dostupné edice by měly být evidovány pokud možno všechny, v případě zmínek v literatuře o úplnost neusilujeme. Citovány jsou především takové práce, které danou listinu či list podrobněji analyzují; pokud takové nejsou k dispozici, citujeme novější, případně i starší práce, které listinu pouze zmiňují a umožňují její zasazení do širšího kontextu. Pochopitelně existují i takové Zikmundovy listiny, které v literatuře dosud vůbec nebyly reflektovány, případně byly dosud zcela neznámé; v takovém případě se snažíme odkázat alespoň na literaturu osvětlující historické či lokální souvislosti.³⁴ Zcela na závěr regestu bývá zařazen diplomatický či historický komentář. Diplomatický komentář přichází v úvahu především u listinných falz resp. u listin, které jsou po diplomatické stránce něčím výjimečné. Historický komentář je nutný zejména tehdy, když se editoři rozcházejí s interpretací dané listiny v literatuře, když je listina v literatuře vykládána různě, resp. když je nezbytné objasnit její historický kontext.

Právě řečené dokresluje známý fakt, že každý regest je novou interpretací příslušné listiny či listu, což je hlavní přednost a zároveň i hlavní úskalí regestové edice. Už skutečnost, že regest je psán moderním jazykem, vede k četným terminologickým a interpretačním problémům. K tomu přistupuje známá skutečnost, že středověké listiny a listy obsahují často (z dnešního pohledu) nesrozumitelné pasáže a nezřídka dokonce věcné omyly. Nejasnosti a rozpory v textu středověké listiny či listu se pokoušíme v regestu odstranit; tím se ale text regestu často mírně odchyluje od původního listinného textu, což řešíme důslednou citací nejasných či rozporných pasáží z listiny v kula-

mundovy pečeti publikovány v katalogu výstavy *Sigismundus rex et imperator. Kunst und Kultur zur Zeit Sigismunds von Luxemburg 1387–1437*, red. Imre Takács – Zsombor Jékely – Szilárd Papp – Györgyi Poszler, Budapest–Luxemburg 2006, s. 180–190, katalogová hesla 3.1–3.23 (autorkou většiny sfragistických hesel je Tünde Wehli, pouze heslo 3.18 zpracoval Ernő Marosi a heslo 3.19/a-b François Reinert). Falza dvou typů Zikmundovy pečeti z dílny Oldřicha z Rožmberka objevil Karel MARÁZ, *K problematice padělání pečeti na sklonku středověku. Sfragistický příspěvek k falzům Oldřicha II. z Rožmberka*, SAP 48, 1998, s. 49–103.

³⁴ Několik desítek takových listin je dochováno v opisech 16.–17. století v Národním archivu, fond Stará manipulace. Četné doklady lze však nalézt i v dalších fondech téhož archivu, v Archivu Národního muzea, v rukopisech Národní knihovny České republiky i v dalších institucích.

tých závorkách, uváděním našich doplnění v hranatých závorkách, a pak především vysvětlujícími poznámkami pod čarou či diplomaticko-historickým komentářem (pokud se jedná o komplikovanější problémy). Jako modelový příklad listiny, vyžadující obsáhlý komentář, lze uvést např. regest Zikmundova mandátu z 5. května 1421, Brno, týkajícího se mlýnů ve Znojmě, o němž Petr Elbel publikoval také samostatnou studii.³⁵

Na závěr je ještě potřeba zmínit se o způsobu psaní místních jmen. Protože ediční řeč Regesta Imperii je němčina, jsou také místní jména v textu regestu uváděna primárně německy, přestože se jedná o lokality v dnešní České republice, Polsku, Maďarsku atd. V České republice uvádíme německy všechna města i většinu městeček, pokud mají historický německý název. U vesnic postupujeme tak, že lokality v někdejších německých jazykových oblastech uvádíme německy, v české jazykové oblasti pak česky.³⁶ Za prvním uvedením lokality v textu příslušného regestu zařazujeme v kulatých závorkách paleografický přepis tvaru místního jména v listině. V rejstříku je pochopitelně evidováno vedle německého tvaru také dnešní české místní jméno. Tato forma psaní místních jmen se může z českého pohledu jevit nevhodná. Musíme si však uvědomit, že z ryze jazykového hlediska působí česká místní jména v německých regestech rušivě, např. z nich nelze smysluplně vytvořit geografická adjektiva (srov. např. Plzeň [nebo Plzeň?], Cheber, Kutná Hora atd.). Pokud některý uživatel regestu příslušné německé tvary nezná, vždy se snadno zorientuje pomocí rejstříku.

³⁵ RI XI., NB 1, č. 62; dále viz Petr ELBEL, *Co to znamená, když „die mülen nicht in den sleiffen geen“, aneb o jednom nesrozumitelném mandátu krále Zikmunda, znojmských mlýnech v pozdním středověku, omylech Zikmundovy kanceláře a úskalích ediční práce*, in: Sborník státního okresního archivu Znojmo 2009. Historický a vlastivědný sborník Znojemska a Moravskokrumlovska, Znojmo 2010, s. 9–27.

³⁶ Hranice německé jazykové oblasti je stanovena podle stavu v první polovině 20. století, což je samozřejmě pro pozdní středověk ahistorické. Protože však pro 1. polovinu 15. století přesný průběh jazykové hranice neznáme, nebylo by možné stanovit žádná jasná pravidla. Pro německé místní názvy v oblasti Sudet užíváme *Sudetendeutsches Ortsnamenverzeichnis. Amtliches Gemeinde- und Ortsnamenverzeichnis der nach dem Münchener Abkommen vom 29. 9. 1938 (Grenzfestlegung vom 20. 11. 1938) zum Deutschen Reich gekommenen Sudetendeutschen Gebiete*, bearbeitet vom Sudetendeutschen Archiv und Institut für Landeskunde mit Unterstützung des Collegium Carolinum, München 1987² (přístupné také on-line na adrese <http://www.bdeg.de/downloads/Sudeten-Ortsnamenverzeichnis.pdf>; citováno 02/2014). Pro německé názvy měst, městeček a významnějších hradů v českých jazykových oblastech či německých jazykových ostrovech ve vnitrozemí užíváme publikaci Joachim BÄHLCKE – Winfried EBERHARD – Miloslav POLÍVKA, *Handbuch der historischen Stätten. Böhmen und Mähren*, Stuttgart 1998.

Tolik tedy alespoň stručně k základním pravidlům pro tvorbu registů v řadě *Regesta Imperii XI-Neubearbeitung*. Pro další informace lze odkázat na úvod vyšlého prvního svazku, kde jsou směrnice pro tvorbu registů představeny z poněkud jiného úhlu pohledu – jako návod pro uživatele příslušného svazku.³⁷ Tam je věnována pozornost i některým spíše „technickým“ detailům, pro které v tomto spíše metodologicky zaměřeném příspěvku nebyl prostor. Představení edičních směrnic na několika praktických příkladech z ediční praxe bude obsahem stati S. Bárty, jenž zároveň ukazuje na informační a interpretační přínos řady *Regesta Imperii XI – Neubearbeitung* oproti staré Altmannově edici i běžně užívaným českým registům z pera Františka Palackého, Jaromíra Čelakovského či Augusta Sedláčka.

Zástavní listiny Zikmunda Lucemburského pro Něpra Duce z Vařin. Příklad z ediční praxe *Regesta Imperii XI Neubearbeitung*.¹

STANISLAV BÁRTA

Příspěvek navazuje na pojednání Petra Elbela v této knize, ve kterém představil základní metodická východiska a směrnice nové registové edice listin a listů císaře Zikmunda Lucemburského. Jeho hlavním cílem je na několika příkladech ukázat použití těchto pravidel při zpracování konkrétního listinného materiálu. Vedle toho si klade za úkol podložit oprávněnost a nutnost nového edičního zpracování listin a listů císaře Zikmunda Lucemburského, které vydal již na sklonku 19. století v rámci ediční řady *Regesta Imperii Wilhelm Altmann*.²

Jako vhodný soubor listin pro tuto ukázkou se jeví zástavní listiny Zikmunda Lucemburského pro Něpra Duce z Vařin, na nichž lze ukázat hned několik rozdílných postupů. Setkáme se zde s originálními listinami, které Wilhelm Altmann do své registové edice zařadil, avšak jeho stručný regist nás připravuje o množství cenných informací v nich obsažených. Dále máme k dispozici originální listinu, která Altmannovi zcela unikla. Z dochovaného materiálu jsme schopni zrekonstruovat hned několik deperdit, a to jak ze Zikmundovy listiny, tak z listiny jiného vydavatele. Konečně zde máme i příklad registu zpracovaného na základě výpisu z nedochovaných královských register, což je specifikum materiálu připravovaného „pražského“ svazku.³

¹ Kapitola vznikla v rámci projektu *Listiny císaře Zikmunda pro české příjemce: tradice a inovace v pozdně středověké diplomacie*, GA ČR, č. P405/11/0639. Za cenné připomínky a pročetní textu děkuji P. Elbelovi.

² Altmannova edice viz J. F. Böhmer, *Regesta Imperii, XI. Die Urkunden Kaiser Sigmunds 1410–1437*, 1–2, ed. Wilhelm ALTMANN, Innsbruck 1896–1900 (dále jen RI XI.). Potřeba nového zpracování je zřetelná již z výsledků, které podává první svazek nové ediční řady J. F. Böhmer, *Regesta Imperii, XI. Regesten Kaiser Sigismunds (1410–1437). Neubearbeitung nach Archiven und Bibliotheken geordnet. Herausgegeben von Karel Hruza*, 1. *Die Urkunden und Briefe aus den Archiven und Bibliotheken Mährens und Tschechisch-Schlesiens*, ed. Petr ELBEL, Wien–Köln–Weimar 2012. Svazek je přístupný také online na stránkách nakladatelství Böhlau: http://boehlau.at/download/162910/978-3-205-78762-4_1_OpenAccess.pdf (citováno 02/2014). V tomto příspěvku však chceme tuto potřebu demonstrovat detailní sondou.

³ Přehled listin viz Příloha I., v Příloze II. je pak podrobně zachyceno jejich dochování a ediční zpřístupnění. K rozčlenění jednotlivých svazků edice srovnej příspěvek P. Elbela v této knize.

³⁷ RI XI., NB 1, s. 13–15, 25–28.

Než přistoupíme k rozboru vybraných listin a popisu jejich zpracování pro edici Regesta Imperii XI Neubearbeitung, zastavíme se krátce u kontextu jejich vzniku. Zástavní listiny Zikmunda Lucemburského představují významný fenomén v pozdně středověké diplomacie. Vedle návaznosti na starší tradice, které se odrážejí v přebírání zaužívaného formuláře, přináší také nové formulářové prvky vycházející z potřeby zachytit nové typy právních aktů, které jsou posléze běžné v době poděbradské a jagelonské.⁴ Soubor listin pro Něpra Duce z Vařin reprezentuje oba tyto proudy, neboť předmětem zástavy zde jsou komorní statky (hrad Nečtiny), komorní příjmy (berně z tepelského kláštera) i církevní statky (zboží plaského kláštera; ačkoliv se v tomto případě jedná pouze o rekonstruované deperditum).

Něpr Duc vstoupil již do služeb krále Václava a nejpozději v létě 1418 se stal purkrabím hradu Nečtiny.⁵ V tomto úřadě setrval i po Václavově smrti a Zikmund Lucemburský mu v srpnu 1420 hrad zastavil za 600 kop grošů. Na sklonku roku Zikmund částku navýšil na 900 kop grošů a navíc zapsal Něprovi podíl na královské berni z tepelského kláštera. V této době Něpr spravoval Nečtiny s Ondřejem Špalkem ze Slatiny.⁶ Naposledy je Něpr doložen v purkrabském úřadě na Nečtinách k 1. listopadu 1423.⁷ Ještě v předcházejícím roce mu král Zikmund patrně vystavil další zástavní listinu na hrad Nečtiny,⁸ avšak nejpozději v roce 1427 Něpra Duce nahradil v purkrabském úřadě Sezema z Kočova. Král Zikmund snad Sezemu z Kočova pověřil vyplacením

⁴ Novým typem právního aktu zde mám na mysli přímou zástavu církevního zboží, což byl do Zikmundovy doby jev nevídaný. Srovnej Stanislav BARTA, *Zástavní listiny Zikmunda Lucemburského na statky chotěšovského kláštera (1420–1437)*, MHB 15, 2012, 2, s. 7–45, kde na s. 7–8 přehled literatury Zikmundově zástavní politice, viz též S. BARTA, *Falzum zástavní listiny Zikmunda Lucemburského pro Václava Sekáče z Újezdce z 2. ledna 1421*, SHB 60, 2013, s. 115–134.

⁵ Něpr Duc z Vařin patřil k drobné západočeské šlechtě, Ducové drželi Vařiny již ve druhé polovině 14. stol., srov. August SEDLÁČEK, *Hraď, zámky a tvrze království Českého*, XIII., Praha 1905, s. 178. Poprvé se s Něprem Ducem setkáváme roku 1414, kdy seděl na Březině (AČ VII., s. 618, č. 19) a byl jedním z věřitelů arcibiskupa Konráda z Vechty. Purkrabím na Nečtinách se mohl stát i dříve, ovšem srpen 1418 je nejzazší termín, o čemž vypovídá výše dlužné částky za správu hradu, jak ji uvádí Zikmundova zástavní jistina (srovnej Příloha II., regist č. 1).

⁶ Zikmundovy zástavní listiny viz Příloha II. Ondřej Špalek ze Slatiny patřil ke starému vladčickému rodu, nejprve působil ve službách Kolovratů a později vstoupil do královských služeb, viz Václav KOČKA, *Dějiny politického okresu Kralovického*, Rakovník 2010², s. 411–412.

⁷ Srovnej AČ III., s. 240–245, č. 37. Další doklady k purkrabskému úřadu Něpra Duce AČ VII., s. 623, č. 27; LC VIII.–X., s. 18, 20, 52–53.

⁸ Viz Příloha II., regist č. 7.

hradu Nečtiny a následně mu hrad zastavil.⁹ Něpr Duc přechodně sídlil na Úlicích a v roce 1428 se s ním setkáváme ve službách Oldřicha z Rožmberka, když zastával úřad purkrabího na rožmberském hradě Dívčí kámen.¹⁰ Naposledy se Něpr Duc objevuje konci roku 1429, kdy vydává listinu, kterou kvituje klášter v Plasích.¹¹ Nedlouho poté Něpr Duc zemřel.

Přejdeme nyní k jednotlivým listinám a k technice tvorby regestů.¹² První regestovaná listina je zástava hradu Nečtiny ze dne 28. srpna 1420.¹³ Jedná se o listinu dochovanou v originále a Altmannovi známou a její zpracování představuje standardní, nekomplikovaný příklad. Struktura regestu a technika jeho vytváření je následující: v záhlaví regestu je uvedena datace a místo vydání, které je v kulaté závorce zachyceno v paleografickém přepisu „in Cza-slauiā“. V kulaté závorce pod datem a místem vydání je paleografický přepis denního data a poté jsou uvedeny roky vlády v pořadí uherské, římské a české. Roky vlády jsou zaznamenány arabskou číslicí, protože v textu listiny byly rozepsány slovy. V případě, že by byly v listině zapsány římskými číslicemi, budou v tomto tvaru zachyceny i v regestu.¹⁴ Následuje vlastní text regestu, kde je nejprve uveden vydavatel ve zkratce Kg. S., která nahrazuje rozepsání plné titulatury. Vzhledem k tomu, že titulatura v regestovaných listinách nevykazuje žádné odchylky od běžného formuláře, není třeba ji opatřovat dalšími komentáři. Za intulací je zařazena narace, která je v tomto případě obsáhlejší a podrobněji osvětluje pozadí vydání listiny. Za narací následuje dispoziční sloveso, které je v závorce uvedeno ve znění listiny. Poté je v co největší úplnosti zachycena dispozice včetně některých formulí a jednotlivých dílčích ustanovení. Ze srovnání s regestem Altmannovy edice vysvítá, že

⁹ Zástavní listina pro Sezemu z Kočova, která by nám mohla osvětlit bližší okolnosti, se nedochovala, o její existenci jsme zpraveni z jiné Zikmundovy zástavní listiny z 12. března 1434 (NA Praha, fond AČK, i. č. 1530, viz *Archiv české koruny. Katalog listin z let 1378–1437*, ed. Antonín HAAS, Praha 1947, s. 210, č. 339). Teze o vyplacení Něpra Duce se vedle zástavy pro Sezemu a posléze Zbyňka z Kočova opírá především o výměnu Úlické tvrze. V roce 1427 se Něpr Duc totiž uvádí seděním na Úlicích (LC VIII.–X., s. 129), které předtím držel právě Sezema z Kočova (AČ VII., s. 621–622, č. 25).

¹⁰ *Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka*, I., ed. Blažena RYNEŠOVÁ, Praha 1929, s. 102–104, č. 151.

¹¹ AČ VII., s. 627–628, č. 35.

¹² Pro možnost podrobně nahlédnout do techniky ediční praxe nabízím v Příloze II. registry vytvořené na základě edičních směrnic (zde i odkazy na archivní uložení a edice), v Příloze III. pak edici textů, u jejichž základě byly registry zpracovány, a v Příloze IV. podobu regestů v Altmannově edici.

¹³ Viz Příloha II., regist č. 1.

¹⁴ Srovnej Příloha II., regist č. 6.

náhradní regist může poskytnout badateli daleko větší množství informací. Nejenže se dozvídáme, že Něpr Duc získal hrad Nečtiny do zástavního držení, ale také zjišťujeme, za jakých podmínek (výhrada výplaty panovníkem, otevření hradu pro válečné potřeby královské strany).

V registu se můžeme setkat s citacemi z textu listiny v kulatých závorkách a to vedle již uvedených případů také u místních a osobních jmen, a dále pokud je obrat listiny důležitý pro její pochopení, či je v listině použit nějaký nezvyklý nebo důležitý termín. Při takovémto přepisu je zachována zásada, že paleografický přepis je vyhrazen pouze pro místo vydání listiny, denní datum, místní a osobní jména.

Za vlastním textem registu následují kancelářské poznámky. Nejprve je uvedena relačně konceptní poznámka, registrurní poznámka v tomto případě chybí. Není však bez zajímavosti, že přes tuto skutečnost byla listina v královských registrech zachycena, jak dokládají dochované výpisy z těchto register.¹⁵ V dalším odstavci jsou zaznamenány formy dochování, psací látka originálu, jazyk listiny, proříznutí listiny a popis pečeti. Jednotlivá dochování jsou označena velkými písmeny abecedy v kulatých závorkách (A je vždy vyhrazeno pro originál). Následující odstavec podává přehled o dosavadních edicích a na něj navazuje seznam literatury, která se listinou zabývala. Komentář v tomto případě chybí, neboť jeho zařazení v registu není pravidlem. O jeho možné podobě si lze učinit představu u některých jiných zde rozebíraných příkladů.

U dalších listin upustíme od popisování již zachycených technických detailů a zaměříme se pouze na okolnosti, se kterými jsme se nesetkali v prvním případě. Zikmund Lucemburský vydal 23. prosince 1420 v Litoměřicích hned celý soubor listin pro Něpra Duce z Vařin a další příjemce, který je zajímavý především z toho důvodu, že nám dává nahlédnout do několika detailů procesu zlistinění a práce Zikmundovy kanceláře. První dvě listiny jsou dochovány v originále v Archivu české koruny a byly registovány v Altmannově edici,¹⁶ třetí zůstala Altmannovi neznámá a je součástí listinného fondu tepelských premonstrátů.¹⁷ První listina je vystavena pod majestátní pečeti a Zik-

¹⁵ Viz dochování listiny Příloha II. regist č. 1, nebo též August SEDLÁČEK, *Zbytky register králův Římských a Českých 1361–1480*, Praha 1914, s. 127, č. 908.

¹⁶ Příloha II., regist 4 a 5.

¹⁷ Příloha II., regist 6, na listinu upozornil již A. SEDLÁČEK, *Zbytky register*, s. 128, v poznámce k č. 914, nicméně je zaměňována s listinou stejného data (viz Příloha II., regist 4), o čemž svědčí například odkaz v archivním inventáři fondu Premonstráti Teplá na RI XI., č. 4372 (což je právě regist listiny v Příloze II. regist č. 4).

mund v ní zastavuje Něprovi Ducovi z Vařin a Ondřejovi ze Slatiny hrad Nečtiny za 900 kop grošů. Obsírně osvětluje celý kontext a zdůvodňuje, proč se navíc rozhodl připsat příjemcům listiny podíl na berní tepelského kláštera. Listina dále obsahuje mandát tepelskému opatovi, ve kterém mu nařizuje odvádět Něprovi Ducovi ročně 100 kop grošů z královské berně.

Druhá listina je vydána pod sekretní pečeti a jejím adresátem je opat a konvent kláštera v Teplé. Zikmund jim oznamuje, že zapsal královskou berni z jejich kláštera Něprovi Ducovi s Ondřejem ze Slatiny, Janovi Balile a Jindřichovi z Elsterberka. Z pohledu registové techniky je tento případ ukázkou toho, jak se nakládá s inskripcí, která je zapracována do textu registu pouze proto, aby bylo zřejmé, kdo byl příjemcem listiny. Třetí listina opět pod sekretní pečeti se dotýká pouze dílu berně zastavené Něprovi Ducovi a Ondřejovi ze Slatiny. Zikmund jim zastavil 100 kop z této berně a listina opět obsahuje mandát tepelskému opatovi, aby tuto část berně ročně vyplácel příjemcům listiny.

Z tohoto souboru listin můžeme zrekonstruovat dvě deperdita.¹⁸ Ve druhé popisované listině je při rozdělení sumy pro jednotlivé příjemce a popisu vyplacení královské berně z tepelského kláštera přímo poukázáno, že se tak má dít „iuxta continenciam literarum, quas habent a nobis“. Listinu pro Něpra Duce a Ondřeje ze Slatiny máme zachovanou a díky její existenci můžeme analogicky předpokládat i vydání podobné listiny pro Jana Balile a pro Jindřicha z Elsterberka. V případě Jana Balile to máme dokonce potvrzeno listinou jeho syna Oldřicha Balile z Caltova, který 6. července 1454 kvituje tepelského opata z vyplacení 600 kop grošů, které měl jeho otec zapsány na královské berni z tepelského kláštera.¹⁹ V té době ovšem Oldřich již Zikmundův list neměl ve své moci a tak ve své kvitanci pamatoval i na možnost, že by s tímto listem někdo vyrukoval a pokoušel se tepelského opata upomínat. Je nanejvýš pravděpodobné, že obě ztracené listiny pro Jana Balile i Jindřicha z Elsterberka byly vydány ve stejný den jako listiny pro Něpra Duce, tedy 23. prosince 1420, protože však nemáme plnou jistotu, musíme v dataci registu připustit, že se tak mohlo stát krátce před tímto datem.

Na tomto místě se krátce zastavíme u registování typizovaných formulí. Jak uvedl v předchozí kapitole již P. Elbel, některé tyto formule jsou do registu systematicky přejímány, ačkoliv na první pohled nenabízejí žádný konkrétní obsah. Na malém příkladu si nyní ukážeme, že někdy lze tento skrytý

¹⁸ Příloha II., regist 2 a 3.

¹⁹ SOA Plzeň, fond Premonstráti Teplá-listiny, i. č. 128.

obsah odhalit. V listině pod majestátní pečeti z 23. 12. 1420 pro Něpra Duce Zikmund uvádí, že zástavu učinil mimo jiné „sano eciam baronum, nobilium, procerum et fidelium corone nostre regni Boemie accedente consilio“. Informace, že se tak stalo s radou jeho věrných má svůj význam i sama o sobě, nicméně v tomto případě jsme schopni dopátrat se jmen konkrétních osob. Uvedená listina byla totiž předložena v roce 1454 revizní komisi spolu s dalšími dokumenty, mezi nimiž byl též list Jana z Michalovic, Jana z Vartemberka, Jindřicha z Elsterberka, Jana Švihovského z Rýzmburka, Bohuslava ze Švamberka, Mikuláše Zajíce z Házmburka a Bedřicha z Kolovrat, ve kterém dosvědčují, že Zikmund hrad Nečtiny zastavil na jejich radu.²⁰ Jeden z těchto rádců, významný Zikmundův dvořan a diplomat, Jan Švihovský z Rýzmburka je navíc zachycen přímo v kancelářské poznámce listiny: „Ad mandatum domini regis d(omino) Io(hanne) de Swyhow referente Michael canonice Pragensis“.

Následující regist je ukázkou zpracování velice specifického pramene - výpisů z nedochovaných královských register.²¹ Jedná se o stručné nedatované záznamy, kde nezdědka chybí i jméno příjemce listiny. Na druhou stranu ovšem zachycují jazyk listiny a odkaz na folio příslušného svazku královských register, kde byla listina zapsána. To je velice důležitá okolnost, neboť po ztotožnění některých záznamů s dochovanými listinami se ukazuje, že registra byla vedena v zásadě chronologicky a můžeme tedy nedochované listiny, u nichž jsou tyto záznamy jediným pramenem, dle jejich polohy v registrech rámcově datovat. V tomto konkrétním případě je zastaven hrad Nečtiny za 1000 kop grošů a příjemce není uveden.²² Víme však, že listina byla v němčině a byla zapsána v 9. knize českých královských register se Zikmundovými písemnostmi na foliu 47. Na tom samém foliu byly zaznamenány minimálně dvě další listiny, které máme shodou okolností dochované i jiné formě a obě

²⁰ AČ II., s. 447, č. 509: „v němž vyznávají, že jest s jich radau král Zykmund ten zápis učinil a zapsal“.

²¹ Rukopisy s výpisy z královských register viz NA Praha, fond ČDK, sign. RKP 2450, kniha č. 148, p. 493–567 (z tohoto rukopisu je přetisk Jaromír ČELAKOVSKÝ, *O domácích a cizích registrech, zvláště o registrech české a jiných rakouských dvorských kancelářích*, RKČSN, řada VII., sv. 3, Praha 1890, s. 100–122); a dále APH, fond AMK, sign. Cod. XXXIII, p. 447–532; APH, fond AMK, sign. Cod. XXV, f. 150r–158v. Nejen na základě všech těchto rukopisů provedl rozsáhlou rekonstrukci královských register A. SEDLÁČEK, *Zbytky register*, o. c. Oba vydavatelé měli také k dispozici dnes neznámý rukopis strahovské knihovny, stará sign. 111, nová sign. D.D.II.15. Tento rukopis měl ještě v roce 1941 zapůjčen Václav Vojtíšek a poté jeho stopy mizí, nejpozději od roku 1950 je veden jako ztráta.

²² Viz Příloha II., regist č. 7.

jsou datované, a sice 5. a 6. září 1422. To nám také určuje termín vydání naší listiny. Místo vydání rekonstruujeme na základě Zikmundova itineráře.²³

Poněkud problematické se může jevit určení osoby příjemce. Vzhledem k tomu, že ještě 1. listopadu 1423 je v úřadu purkrabího na Nečtinách doložen Něpr Duc z Vařin,²⁴ lze důvodně předpokládat, že právě on byl příjemcem této zástavní listiny. Nemůžeme zcela vyloučit, že spolu s ním byly příjemci i jiné osoby, jak by napovídala analogie s výše rozebíranými zástavami, které jsou určeny také Ondřejovi ze Slatiny, žádné další indicie k tomu ovšem nemáme.

Posledním příkladem je rekonstrukce deperdita z listiny jiného vydavatele než krále Zikmunda. Když v roce 1429 Něpr Duc vyznával, že mu plaský opat splatil jeho díl dlužné částky, výslovně uvedl, že tento dluh dosvědčuje „jistý list, kterýžto jmáme od královny milosti od krále Zigmunda, Uherského, Českého etc. krále, já a Spalek z Slatyne a Hrdon z Dubian, ješto svědčí na osm set kop grošuo na kněze opata plasského kláštera“.²⁵ Zástava Zikmunda Lucemburského pro tyto tři příjemce na statky plaského kláštera není odjinud známá. Termín ante quem je dán datem vydání Něprovy listiny, my však jsme díky podrobnému studiu Zikmundovy zástavní politiky schopni dataci ještě zpřesnit. Příamá zástava církevního zboží totiž představuje zcela nový fenomén spojený až s králem Zikmundem a jeho politikou vůči českým duchovním ústavům.²⁶

První výraznou vlnu zástav církevního zboží datujeme zhruba do období od poloviny roku 1420 až do vydání série listin odvolávajících zástavy církevního zboží 23. srpna 1422. Toto datum představuje v zástavách církevního zboží dočasný zlom a podobné akty jsou až do roku 1436 zcela výjimečné.²⁷ Můžeme tedy důvodně předpokládat, že námi rekonstruované deperditum

²³ Obě datované listiny viz A. SEDLÁČEK, *Zbytky register*, s. 119, č. 836 a 838, k Zikmundovu itineráři Pál ENGEL – Norbert C. TÓTH, *Itineraria regum et reginarum (1382–1438)*, Budapest 2005, s. 112; Jörg K. HOENSCH, *Itinerar König und Kaiser Sigismund von Luxemburg 1368–1437*, Warendorf 1995, s. 106.

²⁴ Viz pozn. 7.

²⁵ Viz edice v Příloze III.; na listinu Něpra Duce a Zikmundův zápis upozornil již Jaroslav ČECHURA, *Sekularizace církevních statků v západních Čechách v letech 1421–1454*, ČNM, řada historická, 165, 1996, s. 4, ovšem jeho úvaha o úchvatu majetku a dodatečném Zikmundově zápisu nemá oporu v pramenech a navíc je v rozporu se Zikmundem praktikovanou zástavní politikou.

²⁶ Srov. S. BARTA, *Zástavní listiny*, s. 36; S. BARTA, *Falzum*, s. 122–123.

²⁷ Srov. S. BARTA, *Odvolání zástav statků církevních institucí Zikmundem Lucemburským na obecném sněmu v Norimberku 23. srpna 1422*, ČMM 133, 2014, s. 383–407.

bylo vydáno před 23. srpem 1422 a s ještě větší pravděpodobností v době Zikmundova pobytu v českém království před březnem 1421. V záhlaví regestu se ovšem objeví první datum, tedy před 22. prosincem 1429. Uvedené úvahy mají své místo v komentáři, případně v poznámce pod čarou.

Pokud se vrátíme k cílům vytčeným v úvodu, tak výše uvedené komentáře spolu s přílohami jsou více než výmluvnou ukázkou postupu edičního zpracování regestů pro edici Regesta Imperii XI Neubearbeitung a nabízejí vhléd přímo do editorské dílny. Pokud budeme uvažovat o oprávněnosti nového edičního zpracování Zikmundových listin a listů, tak vedle velkého množství Altmannovi neznámých listin (zde dokumentováno pět případů) přináší nová edice historikům také mnoho podstatných informací z listin, které by jejich pozornosti jinak zůstaly skryty. Nové ediční zpřístupnění Zikmundových listin a listů je nezbytným předpokladem pro důkladné zhodnocení jeho listinné produkce i politiky obecně.

PŘÍLOHA I.

Přehled regestů zástavních listin Zikmunda Lucemburského pro Něpra Duce z Vařin včetně deperdit²⁸

číslo	RI XI.	datum (místo vydání)	regest (dochování)
1	4254	28. srpen 1420 (Čáslav)	Král Zikmund zastavuje Něprovi Ducovi z Vařin hrad Nečtiny za 600 kop grošů. (originál)
2	---	[ante 23. prosinec 1420]	Král Zikmund zapisuje Janovi Balile 60 kop grošů z královské berně tepelského kláštera. (deperditum)
3	---	[ante 23. prosinec 1420]	Král Zikmund zapisuje Jindřichovi z Elsterberka podíl na královské berni z tepelského kláštera. (deperditum)
4	4372	23. prosinec 1420 (Litoměřice)	Král Zikmunda zastavuje Něprovi Ducovi z Vařin a Ondřejovi ze Slatiny hrad Nečtiny za 900 kop grošů a nařizuje tepelskému opatovi odvádět Něprovi Ducovi ročně 100 kop grošů z královské berně. (originál)
5	4373	23. prosinec 1420 (Litoměřice)	Král Zikmund nařizuje tepelskému opatovi vyplácet ročně Něprovi Ducovi z Vařin 100 kop grošů, Janovi Balile 60 kop grošů a Jindřichovi z Elsterberka zbylou část z královské berně. (originál)
6	---	23. prosinec 1420 (Litoměřice)	Král Zikmund převádí Něprovi Ducovi a Ondřejovi ze Slatiny 100 kop grošů královské berně z tepelského kláštera. (originál)
7	---	[5. září 1422]	Král Zikmund zastavuje [Něprovi Ducovi z Vařin] hrad Nečtiny za 1000 kop grošů. (starý regest)
8	---	[ante 22. prosinec 1429]	Král Zikmund zastavuje Něprovi Ducovi z Vařin, Ondřejovi ze Slatiny a Hrdoňovi z Dubňan zboží plaského kláštera za 800 kop grošů. (deperditum)

²⁸ Do souboru jsou zařazena i dvě deperdita pro jiné příjemce, které se zástavními listinami pro Něpra Duce úzce souvisejí, a to z důvodu názorné ukázky pracovního postupu při rekonstrukci deperdit ze Zikmundových listin (jedná se o č. 2 a 3).

PŘÍLOHA II.

Podoba zpracování regestů zástavních listin a listů pro Něpra Duce z Vařin včetně rekonstruovaných deperdit pro edici Regesta Imperii XI Neubearbeitung.

Regesty mají v zásadě podobu, v jaké budou publikovány v rámci edice, a to včetně přehledu literatury, jejíž způsob citace se mírně odlišuje od citačních pravidel této knihy. Tyto odlišnosti však nebrání její identifikaci v soupisu literatury na konci knihy. Do přehledu edic a literatury bude při publikování logicky doplněn tento příspěvek. Do souboru jsou zařazena i dvě deperdita pro jiné příjemce (viz pozn. 28 v Příloze I.).

1420 August 28, Czaslau (in Czaslauia)

1

(in die sancti Augustini, 34 - 10 - 1)

Kg. S. – der anführt, dass sein Bruder Kg. Wenzel [IV.] Něpr Duc [von Vařin] (*Nieper dicto Ducz*) 100 Schock Groschen schuldig geblieben ist und auch S. ihm, Něpr, nach Kg. Wenzels Tod weitere 100 Schock Groschen zurückgehalten hat, die er Něpr für die Verwaltung (*sustentacio*) der Burg Preitenstein (*Netcztyny*) für das vorangegangene Jahr auszahlen sollte. Des Weiteren hat Něpr Duc ihm noch 400 Schock Groschen in Bargeld auf seine Forderung (*ad singularem nostram requisicionem*) geliehen. S. erkennt die Gesamtschuld in Höhe von 600 Schock Groschen an – verpfändet (*impignoramus et obligamus*) mit wohlbedachtem Mut, dem Rat seiner Getreuen und rechtem Wissen Něpr Duc sowie dessen Erben die Burg Preitenstein mit den Dörfern, Meierhöfen (*alodiis*), Zinsen, Teichen, Äckern, Wäldern und allem anderen Zubehör als wirkliches Pfand (*ratione veri pignoris*) für 600 Schock Groschen. S. legt fest, dass sie die Burg mit dem Zubehör so lange innehaben und nutzen sollen, bis er oder seine Nachfolger als böhmische Kg.e ihnen die Summe von 600 Schock Groschen bezahlt haben, woraufhin sie die Burg S. oder seinen Nachfolgern ohne Widerspruch zurückerstatten sollen. Schließlich bestimmt er, dass die Burg ihm sowie seinen Amtleuten immer offen bleiben soll, so dass er sich dort gegen seine Feinde verteidigen oder ihnen Schaden zufügen (*nocumenta inferre*) kann.

KVr: *Ad mandatum domini regis Michael canonici Pragensis.* – KVv: Ohne RV.

Orig. Perg. lat. (dreimal durchgeschnitten) mit teilweise beschädigtem wachsfarbenen Majestätssiegel (POSSE 13/3) am Pergamentstreifen in NA Praha, Bestand AČK, Inv. Nr. 1483 (A). – Kop.: Abschrift aus dem 19. Jh. in ANM Praha, Bestand C - Muzejní diplomatář, sub dato (B). – Reg.: tsch. Kurzreg. ohne Datierung mit verstümmeltem Namen des Empfängers in Hds. aus dem 16. Jh. mit Auszügen aus alten böhmischen Registerbüchern in APH, Bestand APK, Sign. Cod. XXXIII, pag. 465 (C).

Reg.: RI XI, Nr. 4254 (nach A); SEDLÁČEK, Zbytky register, S. 127, Nr. 908 (tsch., aufgrund C); AKČ V, S. 177, Nr. 287 (nach A).

Lit.: SEDLÁČEK, Hradý XIII, S. 203; KOČKA, Dějiny politického, S. 667.

[vor oder 1420 Dezember 23]¹

2

Kg. S. überantwortet Johann Balile 60 Schock Groschen von der königlichen Steuer, die der Abt des Prämonstratenserstiftes Tepl jedes Jahr an S. abführt, bis zur Tilgung seiner Schulden.

Orig. oder Kop. im bearbeiteten Bestand nicht überliefert. – Dep.: Ergibt sich aus der Urk. S.s vom 23. Dezember 1420, siehe Reg. Nr. 5, und aus der Urk. Ulrichs Balile vom 6. Juli 1454 in SOA Plzen, Bestand Premostráti Teplá-listiny, Inv. Nr. 128.

Das Dep. können wir aus der Urk. S.s vom 23. Dezember 1420 (siehe Reg. Nr. 5) rekonstruieren, in welcher Urkk. für mehrere Empfängen erwähnt wurden. Die Urk. für Něpr Duc von Vařin und Andreas von Slatina ist erhalten (siehe Reg. Nr. 6) und in Analogie dazu können wir auch die Ausstellung der Urk. für Heinrich von Elsterberg (vgl. Reg. Nr. 3) sowie für Johann Balile voraussetzen. Die einmalige Existenz der Urk. für Johann Balile wird auch durch die Urk. Ulrichs Balile vom 6. Juli 1454 bestätigt.

¹ Zum Terminus *ante quem* vgl. die Angaben zur Überlieferung.

[vor oder 1420 Dezember 23]¹

3

Kg. S. überantwortet seinem Hofmeister Heinrich Elsterberg eine unbekannt Summe² von der königlichen Steuer, die der Abt des Prämonstratenserstiftes Tepl jedes Jahr an S. abführt.

Orig. oder Kop. im bearbeiteten Bestand nicht überliefert. – Dep.: Ergibt sich aus der Urk. S.s vom 23. Dezember 1420; siehe Reg. Nr. 5.

Das Dep. können wir aus der Urk. S.s vom 23. Dezember 1420 (siehe Reg. Nr. 5) rekonstruieren, in welcher Urkk. für mehrere Empfängen erwähnt wurden. Die Urk. für Něpr Duc von Vařin und Andreas von Slatina ist erhalten (siehe Reg. Nr. 6) und in Analogie dazu können wir auch die Ausstellung der Urk. für Johann Balile (vgl. Reg. Nr. 2) sowie dieses Dep.s voraussetzen.

¹ Zum Terminus *ante quem* vgl. die Angaben zur Überlieferung.

² Höchstwahrscheinlich 40 Schock Groschen, vgl. Reg. Nr. 5, Anm. 1.

1420 Dezember 23, Leitmeritz (*Leuthomericz*)

4

(vicesima tertia die decembris, 34 – 11 – 1)

Kg. S. – der anführt, dass Něpr Duc von Vařin (*Nyepr dictus Ducz de Warzin*) und Andreas von Slatina (*Andreas de Slatyna*) ihm 600 Schock Prager Groschen in bar geliehen haben und dass sie seit der Zeit Kg. Wenzels [IV.] bis zum heutigen Tag mit S.s Willen die Burg Preitenstein (*Necztyna*) mit allem Zubehör verwalten. Für diese Verwaltung haben sie eine Belohnung bekommen, von welcher jedoch noch 200 Schock Groschen ausständig geblieben waren. Daneben hat S. ihnen 100 Schock Prager Groschen für ihre Dienste zugestanden und eine Gesamtschuld von 900 Schock Prager Groschen anerkannt – verpfändet (*obligamus et proscribimus*) mit wohlbedachtem Mut, dem Rat der Barone, Edlen (*nobilitium, procerum*) und Getreuen der Böhmisches Krone (*corone nostre regni Boemie*), mit rechtem Wissen sowie aus kgl.-böhmischer Machtvollkommenheit (*auctoritate regia Boemie*) Něpr Duc von Vařin und Andreas von Slatina sowie ihren Erben die Burg Preitenstein (*Necztyna*) für 900 Schock Prager Groschen. S. legt fest, dass sie die Burg mit ihren Märkten (*oppidis*), Dörfern, Einkommen, Zinsen, Diensten, Meierhöfen (*curias allodiis*), bestellten und unbestellten Äckern, Wiesen, Weiden, Brombeerhecken (*rubetis*), Wäldern, Hainen, Teichen, Mühlen, Gewässern, Wasserläufen und anderem Zubehör und Nutzen so lange innehaben und nutzen sollen, bis er oder seine Nachfolger als böhmische Kg.e ihnen die Summe von 900 Schock Groschen bar ausbezahlt haben. Des Weiteren soll die Burg Preitenstein für den Kg. offen bleiben, solange Něpr, Andreas und deren Erben die Burg in ihrer Gewalt haben werden, und zwar so, dass S. oder seine Leute in seinem Namen (*officiales nostri nostro nomine*) die Burg für die Verteidigung gegen seine Feinde nach Bedarf auf seine Kosten benutzen können. Da die Burg Preitenstein geringen Ertrag erbringt (*in suis censibus et pertinentiis tam tenue et exile fore*), der für die Verteidigung der Burg ungenügend ist, gliedert S. für diesen Zweck 100 Schock Prager Groschen aus der kgl.n Steuer (*de nostra bernali summa*) aus, die der Tepler Abt jedes Jahr an seine kgl.e Kammer (*ad cameram nostram regalem*) abgeführt hat. S. bestimmt, dass der Tepler Abt diese Summe von 100 Schock Prager Groschen Něpr, Andreas und deren Erben auszahlen soll, solange sie die Burg für 900 Schock Prager Groschen pfandweise innehaben.

Schließlich gebietet S. dem Abt von Teplund dessen Nachfolgern (*abbati Teplensi presenti vel futuro*) Něpr Duc, Andreas und deren Erben die genannte

Summe aus der königlichen Steuer für die Verteidigung der Burg Preitenstein jedes Jahr ohne jeden Widerspruch auszuzahlen, bis S. oder seine Nachfolger als böhmische Kg.e die Burg von ihnen ausgelöst haben. Falls der Tepler Abt Něpr Duc, Andreas und deren Erben die Summe von 100 Schock Prager Groschen im vorgeschriebenen Termin nicht auszahlt, gibt S. ihnen die Möglichkeit (*plenam facultatem*), die Leute und Güter des Abtes (*supradicti abbatis homines et bona*) in den kgl.n Städten (*in civitatibus nostri regalibus regni Boemie*) sowie in anderen Städten und Gütern, die den Baronen des Kg.reichs Böhmen gehören (*in aliis baronum regni nostri predicti civitatibus et locis*), zu ergreifen und sie nach Gewohnheit des Kg.reichs Böhmen (*iuxta regni nostri Boemie consuetudinem*) so lange in Gefangenschaft zu halten, bis der Abt ihnen die genannte Summe bezahlt hat. S. befreit den Abt und dessen Nachfolger von der Zahlung der Summe von 100 Schock Groschen aus der königlichen Steuer, solange sie Něpr Duc, Andreas und deren Erben diese Summe auszahlen.

KVr: *Ad mandatum domini regis d(omino) Io(hanne) de Swyhow referente Michael canonico Pragensis.* – KVv: *R(egistrata) Henricus Fiie.*

Orig. Perg. lat. (sechsmal durchgeschnitten) mit wachsfarbenem Majestätssiegel (Posse 13/3) am Perg.-streifen in NA Praha, Bestand AČK, Inv. Nr. 1485 (A). – Kop.: Abschrift aus dem 19. Jh. in ANM Praha, Bestand C - Muzejní diplomatář, sub dato (B). – Altes Reg.: tsch. Regg. in den Abschriften vom Register der verpfändeten Kammergüter aus dem Jahr 1454 in den Hdss. aus dem 16. Jh. in NA Praha, Bestand ČDK, Sign. RKP 2450, Buch Nr. 148, pag. 174 (C) und in NK ČR, Handschriftenabteilung, Sign. UK XVII A 15, pag. 315 (D); tsch. Kurzreg. ohne Datierung und ohne Namen de Empfänger in der Hds. aus dem 16. Jh. mit den Auszügen aus alten böhmischen Registerbüchern in APH, Bestand APK, Sign. Cod. XXXIII, pag. 466 (E).

Reg.: RI XI, Nr. 4372; AČ II, S. 447, Nr. 508 (Abdruck von D); SEDLÁČEK, Zbytky register, S. 128, Nr. 914 (tsch., aufgrund E); AKČ V, S. 179, Nr. 291 (nach A).

Lit.: SEDLÁČEK, Hradý XIII, S. 203; KOČKA, Dějiny politického, S. 667.

1420 Dezember 23, Leitmeritz (*Leuthmericz*)

5

(die vicesimatercia decembris, 34 – 11 – 1)

Kg. S. – der anführt, dass er Něpr Duc von Vařin (*Nyepr dicto Ducz de Warzin*), Burggraf von Preitenstein (*Necztyn*), 100 Schock Prager Groschen aus der kgl.n Steuer, die der Tepler Abt jedes Jahr an S. abgeführt hat, überantwortet, damit Něpr Duc die Burg Preitenstein ordnungsgemäß verwalten kann. Des Weiteren hat S. [Johann] Balile 60 Schock aus derselben Steuer bis zur Tilgung seiner Schulden und dem Hofmeister Heinrich von Elsterberg

den Rest der Steuer¹ gegeben – ermahnt, fordert auf (*requirimus et hortamus*) und gebietet (*precipimus et mandamus*) dem Abt und dem Konvent des Stiftes Tepl, Něpr Duc 100 Schock Groschen, [Johann] Balile 60 Schock Groschen und Heinrich von Elsterberg den Rest der kgl.n Steuer jährlich zu den üblichen Terminen nach dem Inhalt der für Něpr Duc, [Johann] Balile und Heinrich Elsterberg ausgefertigten Urkk.² S.s (*iuxta continenciam literarum, quas habent a nobis*) zu bezahlen. Der Abt und der Konvent des Stiftes Tepl sollen über die Bezahlung des Geldes ihre Urkk. (*litteras patentes*) ausfertigen, wie es üblich ist. Sie sollen die Summe so lange zahlen, bis S. oder seine Nachfolger als böhmische Kgg. Něpr Duc, [Johann] Balile und Heinrich von Elsterberg die Schulden bar bezahlt haben. Schließlich verpflichtet sich S., dass solange der Abt, der Konvent und deren Stift die Summe ausbezahlen, sie von dieser Summe der kgl.n Steuer zu befreien.

KVr: *Ad mandatum d(omini) regis d(omino) Iohanne de Swihow referente Michael canonicus Pragensis.* – KVv: *R(egistrata)*.

Orig. Perg. lat. (dreimal durchgeschnitten) mit rotem Sekretsiegel (Posse 13/4) in wachsfarbener Schüssel am Perg.-streifen in NA Praha, Bestand AČK, Inv. Nr. 1486, (A). – Kop.: Abschrift aus dem 19. Jh. in ANM Praha, Bestand C – Muzejní diplomatář, sub dato (B).

Reg.: RI XI, Nr. 4373; SEDLÁČEK, Zbytky register, S. 129, Anm. bei Nr. 914 (tsch.); AČK, S. 178–179, Nr. 290.

Lit.: SEDLÁČEK, Hradý XIII, S. 203; KOČKA, Dějiny politického, S. 667.

¹ Die kgl.e Steuer des Klosters Tepl belief sich zu Anfang des 15. Jahrhundert auf 200 Schock Groschen, vgl. CIM II, S. 901. Heinrich von Elsterberg sollte daher höchstwahrscheinlich einen Zins von 40 Schock Groschen verschrieben bekommen.

² Die Urkk. für Johann Balile und Heinrich Elsterberg sind Depp., siehe Regg. Nr. 2 und 3.

1420 Dezember 23, Leitmeritz (*Luthomericz*)

6

(*xxiii die decembris, XXXIV – 11 – 1*)

Kg. S. überantwortet (*deputamus*) mit wohlbedachtem Mut und rechtem Wissen sowie aus kgl.-böhmischer Machtvollkommenheit (*regia auctoritate Boemie*) Něpr Duc von Vařin (*Nyepř dictus Ducz de Warzin*) und Andreas von Slatina, den Burggrafen von Preitenstein (*Necztyň*), damit sie die Burg Preitenstein bequemer verwalten können, 100 Schock Prager Groschen von der kgl.n Steuer, die der Abt und der Konvent des Stiftes Tepl jedes Jahr an Kg. S. abführen. S. bestimmt, dass Něpr Duc und Andreas diese Summe so lange beziehen sollen, bis er oder seine Nachfolger als böhmische Kgg. ihnen die

auf der Burg Preitenstein verschriebene Summe von 900 Schock Prager Groschen bar bezahlt haben. Des Weiteren gebietet (*mandamus*) S. dem Abt und dem Konvent des Stiftes Tepl, Něpr Duc und Andreas die genannte Summe von 100 Schock Prager Groschen jährlich zu den üblichen Terminen zu bezahlen, bis S. Něpr Duc und Andreas 900 Schock Prager Groschen zurückerstattet hat. Schließlich verspricht S., sooft der Abt, der Konvent und deren Stift Něpr Duc und Andreas 100 Schock Prager Groschen entrichten, ihnen diese Summe zu quittieren.

KVr: *Ad mandatum domini regis Michael canonicus Pragensis.* – KVv: *R(egistrata) Henricus Fiie.*

Orig. Perg. lat. mit leicht beschädigtem roten Sekretsiegel (Posse 13/4) in wachsfarbener Schüssel am Perg.-streifen in SOA Plzeň, Bestand Premonstráti Teplá, Inv. Nr. 113, Sign. 104 (A). – Kop. lat.: Abschrift aus dem 16. Jh. im ältesten Kopialbuch von Tepl (bis Mitte des 20. Jh. in Stiftarchiv Tepl aufbewahrt, heute vermisst, Foto der Hds. am Institut für Historischen Hilfswissenschaften der Masaryk-Universität Brunn, fol. 28v-29r (B); Abschrift aus dem 19. Jh. in NK ČR, Sign. Teplá MS. A 47/1, fol. 242r-v (C); Abschrift aus dem 19. Jh. in ANM Praha, Bestand C – Muzejní diplomatář, sub dato (D).

Reg.: SEDLÁČEK, Zbytky register, S. 128, Anm. bei Nr. 914 (tsch.)

Lit.: SEDLÁČEK, Hradý XIII, S. 203.

[1422 September 5 oder 6, Nürnberg]¹

7

Kg. S. verpfändet [Něpr Duc von Vařin]² die Burg Preitenstein für 1000 Schock Groschen (nach Reg.).

Orig. oder Kop. im bearbeiteten Bestand nicht überliefert. – Alt. Reg.: tsch. Kurzregg. ohne Datierung sowie ohne Name des Empfängers in Hds. aus dem 16. Jh. mit Auszügen aus alten böhmischen Registerbüchern in APH, Bestand APK, Sign. Cod. XXXIII, pag. 463 (B).

Reg.: SEDLÁČEK, Zbytky register, S. 119, Nr. 837 (tsch., aufgrund B mit der Summe von 4000 Schock Groschen).

Lit.: KOČKA, Dějiny politického, S. 668.

Něpr Duc von Vařin ist noch am 1. November 1423 als Burggraf von Preitenstein belegt (vgl. AČ III, S. 240-245, Nr. 37) und deswegen können wir voraussetzen, dass S. diesem die Burg wie in vorigen Fällen (vgl. Regg. Nr. 1 u. 4) verpfändet hat. Man kann aber nicht ausschließen, dass die Urk. mehreren Empfängern (wie Nr. 4) adressiert werden konnte.

¹ Das Datum lässt sich aus der Position der Urk. in den alten böhmischen Registerbüchern rekonstruieren. Die Urk. wurde auf fol. 47 in *Liber nonus Sigismundi* mit anderen am 5. und 6. September datierten Urkk. abgeschrieben (vgl. SEDLÁČEK, Zbytky register, S. 119, Nr. 836–838). Der Ausstellungsort ergibt sich aus dem Itinerar Kg. S., der an diesen Tagen in Nürnberg anwesend war (vgl. ENGEL - TÓTH, Itineraria, S. 112; HOENSCH, Itinerar, S. 106).

² Siehe den Kommentar.

[vor 1429 Dezember 22]¹

8

Kg. S. verpfändet Něpr Duc von Vařin, [Andreas] Špalek von Slatina und Hrdon von Dubňan Güter des Plasser Klosters unter anderem den Wald Mladotice (*lesu Mladiczkeho*) und den Teich *v Sransskeho*² für 800 Schock Groschen.

Orig. oder Kop. im bearbeiteten Bestand nicht überliefert. – Dep.: Ergibt sich aus der Urk. von Něpr Duc von Vařin vom 22. Dezember 1429 in NA Praha, Bestand AZK, Inv. Nr. 705, Sign. RC Plasy – 124.

Lit.: ČECHURA, Sekularizace církevních statků v západních Čechách, S. 4.

Die Urk. dürfte höchstwahrscheinlich früher ausgestellt worden sein, da es sich um eine Verpfändungsurk. über kirchliche Güter handelt. S. hat alle Verpfändungen der Güter des Klosters Plass sowie anderer Klöster am 23. August 1422 widerrufen und bis 1436 hat er diese Güter nur ausnahmsweise verpfändet (vgl. BÁRTA, Falzum, S. 122–123).

¹ Zum Terminus *ante quem* vgl. die Angaben zur Überlieferung sowie den Kommentar.

² Höchstwahrscheinlich handelte es sich um den Teich Mladotice, früher Ozřanský, der zwischen den Dörfern Mladotice, Ozřany und Strážiště lag. Die Bezeichnung *v Sransskeho* kommt eben von dem Dorf Strážiště.

PŘÍLOHA III.

Přepis textů na jejichž základě byly sepsány registry v Příloze II.²⁹

28. srpen 1420, Čáslav³⁰

Král Zikmund zastavuje Něprovi Ducovi z Vařin hrad Nečtiny za 600 kop grošů.

Sigismundus dei gratia Romanorum rex, semper Augustus ac Hungarie, Boemie, Dalmatie, Croatie etc. rex. Notum facimus tenore presentium universis, quod| cum famoso Nieper dicto Ducz serenissimus princeps dominus Wenceslaus rex, farer noster carissimus, dum ad huc ageret in humanis, centum sexagenas| grosorum debitorie fuiset obligatus, nosque post mortem predicti fratris nostri sibi etiam centum sexagenas grosorum retinuissemus, quas sibi pro su|stentacione castris nostri Necztyny anno proxime preterito dare debuimus, quibus adnatis sibi in ducentis sexagenis grosorum debitorie dinoscimur obligari. Verum prefatus Nyepr ad singularem nostram requisicionem nobis denuo quadringentis sexagenis grosorum in paratis peccuniis mutuavit, sic quod sibi iam in toto in sexingentis sexagenis grosorum obligamur, volentesque benivolentie sue satisfacere et pro debito, in quo sibi tenemur, contentari animo deliberato, sano etiam fidelium nostrorum accedente consilio et de certa nostra scientia sibi Neproni dicto Ducz ac heredibus suis predictum castrum nostrum Necztyny cum suis villis, allodiis, censibus, redditibus, piscinis, agris, silvis et aliis singulis suis pertinentiis, quocumque vocabulo nuncupentur, ratione veri pignoris pro supradictis sexingentis sexagenis impignoravimus et obligavimus, impignoramus et obligamus per presentes ita videlicet, quod predictum castrum cum suis pertinentiis tam diu tenere et possidere ac uti debeant, quousque ipsis predictae sexingente sexagene grosorum per nos seu heredes et successores nostros reges Boemie non fuerint plenarie et integre persolutes, quando etiam predictum castrum viceversa pro predictis sexingentis sexagenis grossorum nos aut heredes et successores pre-

²⁹ Přepis sestává pouze z datace, záhlavního registu a plného textu listiny resp. rukopisného záznamu. Pro diplomatický popis, přehled archivního uložení, edic apod. srovnej jednotlivé registry v Příloze II.

³⁰ Viz Příloha II., regist č. 1.

dicti redimere voluerimus, ex tunc ad redemptionem huiusmodi nobis sine contradictione debent condescendere. Volumus eciam, quod predictum castrum nobis et officialibus nostris semper sit apertum, ut contra inimicos nostros nos de eodem posimus defendere et viceversa eisdem nocumenta inferre. Presencium sub nostre maiestatis sigillo testimonio. Datum in Czaslaui anno Domini millesimo quadringentesimo vigesimo, in die sancti Augustini, regnorum nostrorum anno Hungarie tricesimo III°, Romanorum vero decimo et Boemie primo anno.

23. prosinec 1420, Litoměřice³¹

Král Zikmund zastavuje Něprovi Ducovi z Vařin a Ondřejovi ze Slatiny hrad Nečtiny za 900 kop grošů a nařizuje tepelskému opatovi odvádět Něprovi Ducovi ročně 100 kop grošů z královské berně.

Sigismundus dei gracia Romanorum rex, semper Augustus ac Hungarie, Boemie, Dalmatie, Croatie etc. rex. Notum facimus tenore presencium universis, quod validi Nyepr dictus Ducz de Warzin et Andreas de Slatyna, fideles nostri dilecti, ad singularem nostram requisicionem nobis sexaginta sexagenas grossorum Pragensium in paratis pecuniis mutuarunt, in quo nostre celsitudini exhibuerunt specialiter servitia valde grata, verum quia predicti Nyepr et Andreas eciam tempore serenissimi principis domini Wenceslai regis Boemie, dive memorie fratris nostri carissimi, et usque ad hec tempora de voluntate nostra castrum nostrum Necztyna cum suis pertinenciis tenuerunt et rixerunt, pro cuius gubernacione semper certam provisionem habuerunt, in qua, sicut percepimus, eis hucusque ducente sexagene grossorum sunt retente. Denique volentes prefatos Nyepr et Andream de tam mutuatis quam retentis pecuniis certos reddere et contentos cupientes ipsos nichilominus de benignitate regia pro impensis nobis per eos fidelibus serviciis graciose consolari, eis centum sexagenas grossorum Pragensium pro talibus serviciis reddidimus. Et sic in toto ipsorum debito, in quo ipsis rite et legitime obligamur, comportato ipsis remansimus in noningentis sexagenis grossorum Pragensium debitorie obligati. Idcirco animo deliberato, sano eciam baronum, nobilium, procerum et fidelium corone nostre regni Boemie accedente consilio et de certa nostra sciencia ac auctoritate regia Boemie predictis Nyepr et Andree

³¹ Viz Příloha II., regist č. 4.

ipsorumque heredibus et succesoribus castrum nostrum Necztyna pro predictis noningentis sexagenis grossorum Pragensium titulo pignoris obligavimus et proscripsimus, obligamus et proscribimus per presentes, predictum castrum cum suis oppidis, villis, redditibus, censibus, serviciis, curiis, alodiis, agris cultis et incultis, pratis, pascuis, rubetis, silvis, nemoribus, piscinis, molendinis, aquis aquarumque decursibus ac aliis quibuscumque suis pertinentiis et utilitatibus, in quibuscunque consistant, habendum, tenendum, utifruendum et pacifice possidendum tamdiu, quousque nos, heredes et successores nostri reges Boemie ipsis noningentas sexagenas dederimus et persolverimus pecunia in parata. Debebit eciam predictum castrum Necztyn, quamdiu idipsum prefati Nyepr et Andreas, ipsorumque heredes, in sua habuerint potestate, nobis apertum fore ita, quod nos et officiales nostri nostro nomine contra emulos et hostes nostros quoscumque iuvare et deffendere poterimus tocienis, quociens fuerit opportunum, absque tamen ipsorum dampno sed nostris sumptibus et expensis. Preterea quia predictum castrum Necztyna in suis censibus et pertinenciis tam tenue et exile fore dinoscitur, quod pro eiusdem castri conservacione et custodia sui proprii census et usufructus non valere sufficere, sed oportebat, quod de nostra bernali summa, quam abbas de Tepla ad cameram nostram regalem annis singulis consuevit persolvere, pro defectus supplemento annis singulis ad predicti castri conservacionem centum sexagenas grossorum Pragensium traderentur, quasquidem centum sexagenas grossorum Pragensium predicto Nyepr et Andree ipsorumque heredibus, quam diu predictum castrum titulo pignoris pro noningentis sexagenis grossorum Pragensium tenuerint, a predicto abbate in Tepla tollendas pariter et levandas deputamus.

Mandantes .. abbati Teplensi presenti vel futuro firmiter et districte, quatenus centum sexagenas grossorum Pragensium de nostra bernali summa singulis annis prefatis Nyepr et Andree ipsorumque heredibus pro predicti castri conservacione et sustentacione absque omni contradiccione dent, tributant et persolvant tam diu, quousque predictum castrum per nos vel nostros heredes et successores reges Boemie ab eis non fuerit pro noningentis sexagenis grossorum Pragensium realiter exsolutum. In casu vero, quo predictus abbas in persolvendis in certis terminis prefatas centum sexagenas grossorum Pragensium prefatis Nyepr et Andree ipsorumque heredibus se negligentem redderet et tepidum, extunc ipsis plenam damus facultatem, quod supradicti abbatis homines et bona in civitatibus nostris regalibus regni Boemie et in aliis baronum regni nostri predicti civitatibus et locis impedire possint et ar-

restare et eosdem ac eadem in arresto tenere iuxta regni nostri Boemie consuetudinem tam diu, quousque ipsis predictae centum sexagene per predictum abbatem realiter et integre fuerint persoluae. Et quocienscumque predictus abbas presens vel futurus prefatis Nyepre et Andree ipsorumque heredibus prefatas centum sexagenas de nostra bernali summa persolverit, totiens ipsum de eisdem centum sexagenis grossorum absolvimus penitus et quitamus. Presentium sub nostre maiestatis sigilli appensione testimonio literarum. Data in Leuthomicz, vicesima tertia die decembris, anno Domini millesimo quadringentesimo vigesimo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. tricesimoquarto, Romanorum undecimo et Boemie primo.

23. prosinec 1420, Litoměřice³²

Král Zikmund nařizuje tepelskému opatovi vyplácet ročně Něprovi Ducovi z Vařin 100 kop grošů, Janovi Balile 60 kop grošů a Jindřichovi z Elsterberka zbylou část z královské berně.

Sigismundus, Dei gracia Romanorum rex, semper Augustus ac Hungarie, Boemie, Dalmacie, Croacie etc. rex. Religiōsis n abbati et conventui monasterii Teplensis, devotis nostris dilectis, grāciam regiam et omne bonum. Devoti dilecti! Quia Nyepre dicto Ducz de Warzin, fideli nostro dilecto, burggrāvio castrī nostri Necztyn, in et super summīs bernarum regalium nobis per vos annis singulis persolvendis, ut ipse eo comodius predictum nostrum castrum valeat gubernare, centum sexagenas grossorum Pragensium et n Balile sexaginta sexagenas usque ad extenuacionem certam debiti et nobili Henrico de Elsterberg, magistro curie, fideli nostro dilecto, residuum, quod restat in dicta summa bernarum, levandas dedimus et deputavimus grāciose, sicut idipsum in allis nostris literis est expressum. Idcirco devocionem vestram seriose requirimus et hortamus et vobis districte precipimus et mandamus omnino volentes, quatenus exnunc inantea prefatis Niepre dicto Ducz dictas centum sexagenas et .. Balile sexaginta et residuum, quod restat, dicto magistro curie super terminis solitis dare et persolvere annis singulis iuxta continenciam literarum, quas habent a nobis, debeatis ac ipsis literas vestras patentes super solucione dictarum peccuniarum, ut moris est, tribuatis tam diu duntaxat, quousque nos, heredes et succesores nostri, reges Boemie, ipsis huius-

³² Viz Příloha II., regist č. 5.

modi debita, que ipsis proscrisimus, dederimus et persolverimus peccunia in parata. Nam quocienscumque idipsum feceritis, tocies vos et monasterium verstrum de dictis summīs bernarum regalium quittos dicimus virtute presentium et solutos. Datum Leuthmericz sub appenso regio nostro sigillo, anno Domini millesimo quadringentesimo vicesimo, die vicesimatertia decembris, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. tricesimoquarto, Romanorum undecimo et Boemie primo.

23. prosinec 1420³³

Král Zikmund převádí Něprovi Ducovi a Ondřejovi ze Slatiny 100 kop grošů královské berně z tepelského kláštera.

Sigismundus, Dei gracia Romanorum rex, semper Augustus ac Hungarie, Boemie, Dalmacie, Croacie etc. rex. Notum facimus tenore presentium universis, quod ad hoc, ut famosi Nyepre dictus Dutz de Warzyn et Andreas de Slatyna, burggrāvi castrī nostri Necztyn, fideles nostri dilecti, idem castrum nostrum Necztyn eo comodius valeant gubernare, ipsis animo deliberato et de certa nostra sciencia in et super summīs bernarum regalium nobis per religiosos .. abbatem et conventum monasterii Teplensis, devotos nostros dilectos, annis singulis dari solitis centum sexagenas grossorum Pragensium deputavimus et virtute presentium regia auctoritate Boemie grāciosius deputamus taliter, quod ipsi easdem centum sexagenas grossorum de summīs bernarum nostrarum regalium nobis per eos solvendis exnunc inantea tollere percipere debeant et levare tam diu, quousque nos, heredes aut succesores nostri, reges Boemie, ipsis noningentas sexagenas grossorum Pragensium, quas ipsis super eodem castro proscrisimus, dederimus et persolverimus peccunia in parata. Mandamus igitur religiosi .. abbati et conventui monasterii Teplensis, devotis nostris dilectis, qui nunc sunt, seu pro tempore fuerint, firmiter et districte, quatenus prefatis Nyepre dicto Ducz et Andree dictas centum sexagenas grossorum annis singulis super terminis solitis dare et persolvere debeant in effectu nostre gracie sub obtentu tam diu, quousque ipsis dictas noningentas sexagenas grossorum dederimus, ut prefertur. Nam quocienscumque idipsum sic, ut premittitur, fecerint, totiens ipsos et ipsorum monasterium presentibus quittos dicimus et solutos. Presentium sub nostri

³³ Viz Příloha II., regist č. 6.

regalis sigilli appensione testimonio literarum. Datum in Luthomericz anno Domini millesimo quadringentesimo vigesimo, XXIII die decembris, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. XXXIII, Romanorum vero undecimo et Boemie primo.

B. d.

*Výpis z královských register.*³⁴

Item zámek Necztina zapsán a zastaven v 1000 kopách grošů, psáno německy, libro 9. Sigismundi, folio 47.

22. prosinec 1429³⁵

Něpr Duc z Vařin vyznává, že ho plaský konvent vyplatil z jeho podílu na zástavní listině Zikmunda Lucemburského na statky plaského kláštera.

Já Niepr řečený Ducz z Warzyn vyznávám tiemto listem obecně všem též jsúcím, jakožto i budúcím, ktož jej uzříe| anebo čtúce slyšeti budú, že ten jistý list, kterýžto jmáme od královny milosti od krále Zigmunda Uherského, Českého etc. krále, já a Spalek z Slatyne a Hrdon z Dubian, ješto svědčí na osm set kop grošuov na kněze opatha plaského kláštera i na to na všecko zboží téhož kláštera, že já svůj díel na tom listu propúšťiem a to svú dobrou vůlí a za toť jsem nic nevzal a dále k tomu výše jmenovanému listu nemám ižádného právo, aniž chci jmieti nebť, mi jest kněz opat a ten jeho konvent nadepsaný dost učinil za ten muoj díel, což jsem na tom listu jměl. A také propúšťiem les svuoj díel lesu Mladiczkeho a třetinu rybníka díelu svého v Sransskeho. A toho na potvrzenie pečť svú napřed jsem k tomuto listu přivěsil a podle mne na svědomie urozené panoše Haranth a Otyk, synové moji, odtemadž z Warzin pečťi své zvláště jsú také k tomuto listu přivěsili. Jenž dán jest léta od narozenie syna Božieho tisícieho čtyřstého a dvudcátého devátého léta, první čtvrtěk před narozením syna Božieho.

³⁴ Srovnej Příloha II., regist č. 7.

³⁵ Srovnej Příloha II., regist č. 8.

PŘÍLOHA IV.

Regesty listin Zikmunda Lucemburského pro Něpra Duce z Vařin zpracované Wilhelmem Altmannem.³⁶

a) RI XI/1, s. 300 č. 4254

1420 Aug. 28, Časlau

schlägt dem Nieper gen. Dutz zu den 100 Schock Groschen, die ihm Kg. Wenzel schuldig geblieben, u. zu den 100 Schock, die er zur Unterhaltung der Feste Nečtiny [dtsch. Netschetin] hätte zahlen müssen, noch 400 Schock, die ihm Nieper geliehen, auf den Pfandbesitz jener Feste [vgl. 1420 Dez. 23] – Ad m. d. r. Mich. can. Prag. – o. R – Or. (durchschnitten) Wien H. H. u. St.-A. (in die Augustini).

b) RI XI/1, s. 309 č. 4372

1420 Dez. 23, Leitmeritz

erhöht dem Nyepr genannt Dutz v. Warzin u. dem Andreas v. Slatyna, Burggrafen zu Necztyn, die Pfandsomme dieser Burg auf 900 Schock böhm. Groschen [vgl. nr. 4254] u. verschreibt ihnen zum Ersatz für die Verwaltungskosten die kgl. Berna des Kl. Tepl im. Betrage von 100 Schock. – Ad m. d. r. do. Jo. de Swyhow referente Mich. can. Prag. – R. Heinr. Fye – Or. (durchschnitten) Wien H. H. u. St.-A.; Kop. Prag Böhm. Mus. (vicesima tertia die decemb.) – [Reg. nach Registr. v. 1454: Archiv česky 2, 447. *Novaček.*]

c) RI XI/1, s. 309 č. 4373

1420 Dez. 23, Leitmeritz

weist das Kl. Tepl an die dem Nyepr gen. Dutz v. Warzin u. dem Heinr. v. Elsterberg verschriebenen Teile der von dem Kloster zu entrichtenden kgl. Berna auszuzahlen. – KU. w. v. – R – Or. (durchschn.) ib. (id. dat.)

³⁶ Srovnej č. 1, 4 a 5 v Příloze II.